№ 134 ՇԱԲԱԹ, 18 ՅՈՒՆԻՍԻ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
Տարեկան . . . 10 ռուբ.
Կէս տարին . . . 6 ռուբ.
Ամսական . . . 1 ռուբ.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
Տարեկան . . . 12 ռուբ.
Կէս տարին . . . 7 ռուբ.

Բաժանորդագրութիւնը ընդունւում է իւրաքանչիւր ամսի սկզբից, և պիտի վերջանայ անպատճառ յիսուգայ որևէ ամսի վերջին.

Յունիսի մէկից մինչեւ տարւոյ վերջը արժէ 7 ռուբլի.

ԱՌԱՆՑ ԿԱՆԽԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՐ. և ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹ. ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ
Հասցէ փոխելու համար պէտք է ուղարկել 20 ԿՈՊԷԿ (կարելի է և դրոշմաթուղթ) և հին հասցէն, առանց որի դիմումները չեն ԱՆՑՆՈՒՄ.

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ 1916 ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀՈՐԻԶՈՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՇԱԲԱԹ, 18 ՅՈՒՆԻՍԻ №134

ԱՌԱՆՁԻՆ №-Ը ԱՄԵՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ ԵՆ Ա. ՄԻՆ. ԼԵԶՈՒՈՎ.—1-ին երեսի վրայ տողին (պետիտ) 15 կոպ., հոգեհանգստի տողը 20 կոպ., 4-րդ երես. 10 կոպ., հոգեհանգիստ՝ տողը 15 կոպ.

ԱՅԼԱԶԳԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉԵՆ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Խմբագրութիւնը բաց է 8—2 ժամ. ցերեկներ 9—3 ժ. ցերեկ. և 6—8 ժ. երեկ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԽՄԲԱԳՐԻ ՄՈՏ ժ. 2-ից մինչև 3-ը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція Газеты „Оризонъ". Солоьакская ул., № 6, кв. 1, Телеф. № 15—57. Tiflis (Russie, Caucase). Redaction „Horizo".

ՕՐՈՒԱՅ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՆՑՔԵՐԸ

Ռուսաց արևմտեան ճակատի հարաւային մասում ռուսները նորից խոշոր աջողութիւն են ունեցել. Դնեստրի և Պրուտի միջև նոր ջարդ տալով աւստրիացիներին, գերի են վերցրել առ այժմ 221 սպայ և 10,285 զինւոր, խլել են 4 խոշոր թնդանօթ և շատ գնդացիրներ. Վոլինում շարունակւում է յամառ կռիւը.

Կովկասեան ճակատում յետ են մղւած թիւրքերի յարձակումները Երզնկայի և Բաղդադի ուղղութեամբ.

Վերդենի մօտ յետ են մղւած գերմանական յարձակումները.

Իտալական ճակատում իտալացիները շարունակում են յաջողութեամբ առաջ շարժւել.

ԼԻՐԱ

17, 18, 19 ԵՒ 20 ՅՈՒՆԻՍԻ

Ցուցադրւելու է ցնցող մենաշնորհեալ պատկեր

ՏՎԵՐԵԱՆ ԲՈՒԼՒԱՐԻ ՋՈՀԸ

Կինօ-դրամա 3 մեծ մասերից «Մութ Մոսկուայ» սերիայից.

I Մ. ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ՔԱՅԼ — II Մ. ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՉԸ — III Մ. ՌՈՊԷԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԵՒ ԱՅԼ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

1013 4—3

Հռիփսիմէ Պետրոսեան Միրզեան, Կատարինէ Պետրոսեան Ղալամքարեան իր որդով, Զօրօ Պետրոսեան Մելիքեան ամուսնու հետ և Գրիգոր Միրզոյեան Շահբազեան ամուսնու հետ խորին վշտով յայտնում են իրենց բարեկամներին և ծանօթներին առաջինները՝ իրենց թանկագին եղբօր, իսկ վերջինը իր սիրելի ժորեղբօր՝

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ (ԱԼԷՔՍԻ) ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

մահւան մասին, որ տեղի ունեցաւ ամսոյ 14-ին. Ամբիքը այսօր երեկոյեան ժամը 7-ին. Յուղարկաւորութիւնը վաղը, կիրակի, իր բնակարանից (Хлѣбная площадь, № 2, սեփ. տ.) դէպի Մուղնու ս. Գէորգ եկեղեցին առաւ. ժամը 10-ին. Թաղումը Խոջիվանքի գերեզմանատանը.

828 1—1

ՏԱՆՈՒՄ ԱՌԱՋԻՆ ՆՈՐ Բ. ԵՖԻՄՈՎՆԵՐԻ ՑԻՐԿԸ

Էլեան պրոսպ. Մուշտայիդի մօտ, սեփակ. ամառային շէնք. Շէնքը ծածկւած է արտասահմանեան անթափանց բրեզենտով.

Այսօր, շաբաթ, յունիսի 18-ին տեղի կունենայ

Միջազգային Ֆրանսիական ըմբշամարտ՝ կազմակերպւած ցիրկի դիրեկտ. Ե. Մ. Եֆիմովի կողմից, ոսկի և արծաթի շքանշաններով և 6000 ֆր. դրամական պրեմիայով, 1916 թւի համաշխարհային ըմբշամարտ.

Յ-որ միջազգային Ֆրանսիական ըմբշամարտ, մենամարտելու են 4 զոյգ. I զ. ՏԱՌԻՏԱՁԷ (գ. Կովկասի)—Դէ-Կրասոց (Լոձի փոնյխան), II զ. Իւ. Լեբ... —...րոյկօ (գ. Մոլորոսսիայի), III զ. Ե. Սաբեսսկի (Լեհաստանի) — ...մբ), IV զ. Ա. Զ. (ուսանող Պետրոգրադի) Արնոլդ (Ֆին...) ... մարտը ընկնելու է Մոսկւայի յայտնի սպորտսմեն Ա. Ս. ... առաջ ըմբիշների հանդիսաւոր երթը. սկիզբը 10½ ժ. երեկոյեան.

Ներկայացմանը մասնակցելու է համաշխարհային էկրանի իւլեան ՓՈՒԲՐԻԿ ԲՈՒԲԸ և ամբողջ խումբը. ներկ. սկիզբը ժ. 8 և կէսին երեկոյեան.

ՎՂՋ.—Կիրակի, ամսիս 19-ին երկու տօնակ-ներկայացում, ցերեկով ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՆԵՐԿ. մասնակցելու են Բոբը և փղերը. սկիզբը ուղիղ ժամը 1-ին ցեր.. Պատրաստւում է յայտնի երաժիշտ կլօուն Բողէտի-Կոլբեթրի բենեֆիսը.

831 1—1

Բագւի Հռիփսիմեան Օրիորդաց Դպրոցի համար հարկաւոր են

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ

Մաթեմատիկայի, բնագիտութեան, ռուս. լեզւի, գրակ., պատմութեան, նկարչութեան, կրօնի եւ մարմնամարզի.

Պայմանների համար կարող են դիմել անձամբ դպրոցի տեսուչ Օ. Ցակոբեանին, առաւօտեան ժ. 10—12, ... ժ. 5—7. Дворцовая, гост. „Пале Рояль", № 9.

1014 2—2

ՌՈՒՍԻԱՅԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ.

ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

Ներքին հիւանդութիւնների ընդունելութիւնը ..., ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ... ՄԱՐՄՆԱՅԻՆ ... և մաշկի ... ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ... ՅԱՅՏՆԻ ... ժամը ... 1 ժ. բաց կիրակի օրերից. ... № 23, Հեռ. 7—94.

744 25—15

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ ԵՒ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱ

ԿԵՕՆՋԵԱՆ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐԻ

Ընդունում ... ատամներ ... ոսկով (առանց բիմքի) և ... կառուցւած միթոդով.

... 10—2-ը ցեր. 4—7 երեկ. ... փող. № 1, ժամը ...

936 100—69

Տեղափոխւել է արտասահմանից

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՇԱՀԲԱԶԵԱՆԸ

Նախկին ասսիստենտ Բեռլինի համալսարանի կլինիկաների,

Մանկական կանանց հիւանդութիւնների, կանանց ներքին, մանկաբարձութեան, կանանց միզատարական օրգանների և նրանց միջավայրի հիւանդութիւնների. ընդունում է ամեն օր, երեկ. ժամը 5 մինչև 7. Հասցէ. Верійскій спускъ № 1, домъ Меликъ-Азарьяна, кв. 19. Հեռ. 1—96.

524 50—43

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼՈՒՄ

ԲԺԻՇԿ

ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԱՐԻՍՏԱԿԷՍԵԱՆ

ՏԻՐՈՍԵԱՆ

Ներքին և կանանց հիւանդութիւններ. Ընդունում է ամեն օր հիւանդներին առաւօտեան ժամը 8-ից մինչև 9-ը, երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 7-ը. Միկոյեան ... փող., տուն Դրամբեանի.

553 50—21

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մեր լեզուն

II

Մենք չենք կարող դատապարտել Փարիզի, Լոնդոնի, Պետրոգրադի, Մոսկւայի հային. Նրանց միջավայրն է այդպէս. Նրանք հեղձուկների մէջ են և գերմարդկային ճիգ ու ջանք է հարկաւոր, որ կարողանան պահպանել իրենց ընտանիքում մայրենի լեզւի գոյութիւնը.

Բայց ինչ ասենք և ինչով արդարացնենք Բագւի ու Թիֆլիսի հային, երբ նա իրեն հայութեան սրտում զգալով և շրջապատող ազգերի մէջ պատկառելի թիւ կազմելով՝ դարձեալ ենթարկւում է օտար լեզւի ազդեցութեան.

Մի ժամանակ սովորութիւն էր դարձել այդ ճոյերի համար իրենց մի պատրւակով արդարացնել. Ու երբ թէ որդուն գիմնազիա տալուց պահանջում են նրանից ռուսերէն ազատ խօսակցութիւն. Եւ ուրեմն, եթէ երեխան ռուսերէն չէր խօսում՝ նրան գիմնազիա չէին ընդունում.

Այդ պատրւակով մոլաճներն ու մոլորւածները կարծում էին թէ՝ ուսումնարանը ռուսերէն խօսել և կարդալ պահանջելով ուզում է ասել, որ մարդիկ անպատճառ իրենց լեզուն մոռանան և դեռական լեզուն խօսեն.

Այդչափ էր նրանց հասկացողութիւնը. Ու նրանք ուսուցիչներ էին վարձում, որ տանը երեխայի հետ ռուսերէն պարապեն. Եւ հայերէնին ուշադրութիւն չէին դարձնում.

Ռուսերէն էին խօսում ու վարժւում ոչ միայն աշակերտ-աշակերտուհիները, այլ և թոթովախօս մանուկները. Ռուսերէն էին կտրատում նրանց հետ նոյնիսկ իրենց ծնողները, որպէսզի... երեխան դպրոցից չզրկւի.

Այդ գաղտ իրականութիւնը, որ մի ժամանակ իր ճանապարհն էր անում, ժամանակ իր բազմիցս հերքեց նրա չնայելով որ բարձրից ... սխալ ըմբռնումը, այսօր եւ, կարծես, յամառ կերպով նստած է մեր ընտանիքում և չի ուզում տեղը զիջել ուրիշին.

Եւ այսօր մանուկն այնքան է տարւել այդ անմիտ ենթադրութեամբ և այն ասոցման մտացութեան մասին մայրենի լեզուն, որ դպրոցի ծրագիրն իսկ է հարկադրում նրան հայերէն կարդալ, հայերէն աղօթք սալ, որպէսզի ընդունեն դպրոց, թէ չէ առանց մայրենի լեզւի և կրօնի գիտութեան երեխային դպրոց ընդունել չի կարելի.

Ու տեսնում ես թէ ինչպէս նրանք կրթւում գտնելու առաջ 2 խօսք են արտասանում «Հայր մեր» և... ծրատապանում բառարանւած ի նամարգերն արդէն բաւարարւած ի համար...

Բոլ յանցանք գործած չենք լինի, եթէ ասենք դպրոցի վարչութիւնը—նէթէ հարկադրւած էր լինում պարտնումը—հարկադրւած էր լինում պարտադրել մանկան օտար լեզւով սովորեցնելու պատմել իր հասկացած կրօնը...

Ու չգիտենք՝ ումն է շնորհակալութիւնը, որ այսօր հայ մանուկի համար ռուս դպրոցը պահանջ է դրել—մայր լեզուն, կրօնը ընդունենք հենց ձևական պահանջ, ընդունենք հենց ձևական պահանջ, որ լաւագոյն գործածութիւնը մեզնից էլ է կախւած—հայերէն կարդալ և հայ լեզուով ընթերցանութիւն և կրօնից Օգտւելով ընթացք լիագոյն կերպով... ... այդ ծրագրային պահանջից։ Բայց...

Օտար մանկավարժներից շատերը, ինչպէս լսել ենք շատ բերաններից, նոյնիսկ նկատողութիւն են արել հայ ծնողներին, թէ մանուկն ամենից առաջ իր մայրենի լեզուն պէտք է իմանայ և ապա օտարը։

Այդպէս է թելադրում այսօր աշխարհի մանկավարժութիւնը՝ մանկան ուսման հիմքը ունել ամուր գնելու համար։ Այդպէս չէ հասկանում գլխաւորապէս սաուբախանցի, բացեսէ հայ ծնողը։

Եւ նա աններելի յանցանք է գործում իր խղճի ու իր մանկան առաջ։

Ու այդ յանցանքը քիչ անգամ չեն նրանց երեսով տալիս իրենց որդիները, երբ հասուն հասակի օրերին զգում են մայրենի լեզւի կարիքն ու կարօտը։

Թէպէտ հազւագիւտ են երևոյթները, թէպէտ սակաւ այդ որդիները, այնուամենայնիւ չափազանց նշանակալից և արգար գոյութիւն բերէ արտայայտող են, որ նրանք մինչակարգ դպրոցը վերջացնելով հայերէնից մի բառ չըհասկացած՝ կեանքի մէջ, կամ բարձրագոյն դպրոցում, ընկերական շրջան ընկած ժամանակ, կարծել են հայերէն մի խօսք արտասանել չկարողանալով և նոր-նոր են սկսել մայրենի լեզւի կարօտը քաշել։

Հանգուցեալ Կոստ. Խատիսեանի համար ասում են, որ երբ նա իր ճարտարապետական բարձր կրթութիւնն ստացել էր, այնքան է վշտացած եղել իր մայրենի լեզուն չիմանալուն համար, որ կեանքի մէջ ընկած, խոկոյն գնացել է, կարծեմ Գոմտուն, մի տարի այնտեղ մնացել հայերէն սովորելու, և ապա թէ վերադարձել Ռուսաստան ու սկսել իր ճարտարապետական գործունէութիւնը։

Բայց ամենքը կարող են Խատիսեան դառնալ և նրա սէրն ու միջոցն ունենալ։

Դա մի եզակի երևոյթ է։

Վհատեցուցիչ օրինակները դարձեալ մնում են ամբողջ, որոնք այնպէս էլ մնում, գնում են շաղան շաղան, խառացնելով հայերէնատուներ ... բերը։ Եւ այդ գիւղերի մխիթարութիւնը մնում է այն, որ նրանք խօսք թէ մինը ժամանակ կարողանում են մեղմել մայր լեզւի սեղմ ծնողների վրայ...

Մի այլ օրինակ չմոռանամ։

Սրանից մօտ քսան տարի առաջ Մարսէլից մի հայ երիտասարդ էր եկել Շուշի և մի հայ ուսուցչի մօտ եռանդով սովորում էր հայերէն։

Մենք մնացել էինք ապշած երիտասարդի այդ հայրենասիրութեան վրայ և գուշակում էինք Ռուսաստանում ապրող այն հայ ընտանիքներին, որոնք աւելի լաւ կարող էին այդ անել և չէին անում. Կարող էին իրենց ընտանիքում, իրենց միջի եղած այդ դպրոցում մայրենի լեզւի կապը պահել, բայց չէին ուզում. Սակայն պատահել մի քանի ընտանիք դուրս եկաւ, որ Ֆրանսիայում բնակւող ու ֆրանսախօս այդ հայ ընտանիքի միակ հայերէն գիտցող հայտանիքն ... վախճանել է և իրենց ասնաւոր ... ունենալով Պարսկաստանի հետ հայերէն նամակագրութեամբ, ընտանիքից մի հոգի եկել է հայերէն սովորելու՝ միմիայն իրենց առևտրական գործն առաջ տանելու համար...

Միսաւր

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱԼԸ ՌՈՒՍ ՊԱՌԼԱՄԵՆՏԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆԸ ԼՈՆԴՈՆՈՒՄ

«Ararat» ամսագրի վերջին համարը (№ 5) տալիս է հետևեալ մանրամասնութիւնները այն տեսակցութեան մասին, որ Լոնդոնի հայկական միացեալ ընկերութեան պատգամաւորութիւնը ունեցել է ռուս պառլամենտական պատուիրակութեան հետ. Տեսակցութիւնը կայացել է մայիսի 13-ին (ն. տ.). Ընկերութեան կողմից ներկայացել են նախագահ պ. Դերգարի, փոխ-նախագահ պ. Ցովակիմ, փոխ-նախագահ և պատւաւոր գանձապահ պ. Ա. Ցակոբեան և պատւաւոր քարտուղար պ. Գուլբենկեան. Տեսակցութիւնը տևել է մօտ կէս ժամ և ունեցել է շատ մտերմական բնաւորութիւն.

Ընկերութեան նախագահը իր ողջոյնի ճառում նախ բարի գալուստ և յաջողութիւն մաղթելով ռուս մեծ ժողովրդի ներկայացուցիչներին, շեշտել է այն հանգամանքը, որ Ռուսաստանը դեռ Պետրոս Մեծից սկսած հովանաւոր է հանդիսացել հայ ժողովրդին, և այժմ Ռուսաստանը ամրապնդելով իր բարեկամութիւնը Անգլիայի հետ, աւելի ևս առաջ կը տանի իր դաշնակիցների հետ միջազգային խաղաղութեան ու դրա հետ միասին հայ ժողովրդի ազատութեան գործը։

«Մենք, հայերս, շարունակում է նա, լոկ լուռ հանդիսատեսներ չենք այն դրամայի, որ կատարւում է աշխարհում։ Մեր որդիք և ազգականները կռւում են դաշնակիցների դաշտի համար, մենք պարծանքով հետևում ենք այն մասնակցութեանը, որ ցոյց են տալիս մեր հայրենակիցները Կովկասում և Թիւրքիայում Ռուսաստանին օգնելու համար։

«Յարգելի ռուս պառլամենտականներ, մենք անհուն բերկրանքով վայելել ենք ձեր իւրաքանչիւր խօսքը ռուսական պառլամենտում հայ ժողովրդի մասին, և մենք երախտապարտ ենք ձեզ դրա համար։ Մենք շնորհակալ ենք Աստծուց, որ մենք ունենք ձեր մեծ զօրաբանակները՝ ջախջախելու համար մեր ազգի թշնամիներին և յառաջ տանելու համար իրենց սկսած յաղթութիւնները, որոնք, մենք հաւատում ենք, կը տանեն դէպի խաղաղ Հայաստանի վերջնական հաստատումը։ Բարեկեցիկ Կովկասը կարող է տանել դէպի նոյնպէս բարեկեցիկ Հայաստանը, և բոլոր այն գաղութների հայագէտները, որոնց մենք ներկայացնում ենք, սկսած Անգլիայից մինչև Ճաւա կղզին, յուսալից դարձած են դէպի Ռուսաստանը, սպասելով նրանից հովանաւորութիւն մի տանջւած ժողովրդի, որը անցեալում իր աչքերը միշտ ուղղում էր դէպի Արարատի ձիւնապատ գագաթը և այդ կողմից սպասում իր ցանկալի ազատութիւնը, և այժմ յիրաւի այդ ազատութեան ժամը հասել է»...

Վերջացնում է իր ճառը, կրկին շնորհակալութիւն յայտնելով նրանց ցոյց տւած ընդունելութեան համար և այն համակրութեան համար, որ նրանք տածում են դէպի հայ ազգը։

Դրան պատասխանում է Պետական Դումայի փոխ-նախագահ Պրոտոպոպովը անգլիերէն լեզւով, յայտնելով իր խոր համակրական զգացմունքները և իր յոյսերը Հայաստանի ապագայի մասին, որ միանգամայն համապատասխան են պատգամաւորութեան բաղձանքներին։

Վերջում մի քանի զգացւած խօսքերով պատգամաւորութեան անդամոյն անգամ պ. Ցովակիմը ցոյց է տալիս, որ մինչդեռ միւս եւրոպական պետութիւնները կռւել են կողք կողքի կամ միմեանց դէմ, Ռուսաստանը շարունակ կռւել է թիւրքերի դէմ այդ պետութեան քրիստոնեաների ազատութեան համար և նրա ջանքերը վերջնականապէս պսակւելու են ազատութիւն շնորհելով քրիստոնեայ ազգերի վերջինին, այն է հայերին։

Ց. Քոչ.

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՅԹՆԵՐ

II

Հայաստան եւ հարեւան երկիրներ, բաց Լեհէն եւ Օսմանեան. խմբ. եւ հրաւ. Ռ. Աբեղեան

Հայրենագիտութեան մէջ մենք, հայերս չափազանց թոյլ ենք։ Երկար տարրական ապացոյցների կարօտ չէ այս մեղադրանքը։ Բաւական է անտնել թէ ինչ ունենք մենք մեր հայրենիքն ուսումնասիրելու, ճանաչելու համար... Մեր ունեցածն այս մասին կատարեալ աղքատութիւն է։ Գեղեցիկ երկիր է տւած մեզ, բայց հէր են մեր երկրի գեղարւեստական նկարագրութիւնները։ Հայ երկեան ոչ քարտէզ ունի իր ձեռքի տակ, ոչ պատկերազարդ անտառանացայցը, ոչ մի խօսք որ նրա մէջ աւելի արծարծէր սէր դէպի հայրենի բնութիւնը, դէպի հայրենի ժողովուրդը։ Միակողմանի ժառանգորդներ ենք, համարեա միմիայն հէքիաթներն ենք մանկական գրականութեան համար։ Այսպէս սկսելով դպրոցական հասակից՝ մենք գալիս չափահասութեան ենք հասնում, նոյնիսկ ծերանում ենք, առանց մեր երկիրը փոքր ի շատէ բաւարար կերպով ճանաչած լինելու։ Թէ՛ որքան դժբախտ, հայ այս բանից, աւելորդ էլ ասել։ Սիրել կարելի է հայրենիքը միայն լաւ ճանաչելով։ Իսկ սիրել միմիայն հայրենասիրական պարապ չ... այլ մանաւանդ մի հրամայողական պահանջ, որ բղխում է ամեն երկրուն, ապրող մարդկանց իրական շահերից։

Հայրենագիտական հարցերի մէջ առաջնակարգ տեղ են ունեցել հին ժամանակ ... թոյլ են եղել արևմտեան հայերը։ Դեռ XVIII դարում էր, որ Վենետիկում հրատարակեց ... հին Հայաստանի քարտէզը։ Իսկ XIX դարում նոյն Մխիթարեան միաբանութիւնը մի շարք հոյակապ հայրենագիտական գործեր տւեց, որոնց լուրջ յիշատակութիւնը երկար տեղ կը բռնէր։ Ցիշեցնենք միայն Հայաստանի քարտէզները, լոյս տեսած 40—50 թւականներին, գործեր, որոնք արևմտեան տեսակէտից էլ կոթողներ էին ներկայացնում։ Նոյն տեսակ գնահատելի ձեռնարկութիւններ արաւ և Վիեննայի Մխիթարեան վանքը։

Այդ քարտէզներն էլ երկար ժամանակ միակ գործածականն էին մեր դպրոցներում։ Եւ երբ սրանք հնացան, չափազանց հազւագիւտ դարձան, անհարութիւնն ստիպում էր մեզ նոյն ... օտար լեզուներով հրատարակւած ... քարտէզներից սովորել Հայաստանի

ղիտարհագրութիւնը։ Այսպէս, մի ժամանակ հազւադէպ գիւտ էր համարւում ունենալ Կիպերտի քարտէզը, որ ինչ-որ պատճառով արգելւած էր Ռուսաստանում։

Մեր այս անճարութիւնը չափազանց հեշտ կարող էինք դարմանել, ինքներս հրատարակելով Հայաստանի քարտէզներ։ Բայց այս գործը առանձնակ տարբերներ մեզ, ուսանողներիս, անմատչելի էր համարւում։

Դեռ 1860-ական թւականներին էր, որ Միքայէլ Նալբանդեանցը քարոզում էր, թէ հայ հայրենիքի մի լաւ քարտէզի մեծ անհրաժեշտութիւն կայ և ինքն էլ պատրաստւում էր հրատարակել այդպիսի մի քարտէզ։ Սակայն բանտարկութիւնը չթողեց նրան իրագործել այդ միտքը։ Այնուհետև միայն 90-ական թւականներին է, որ Եւրոպայի հայ ուսանողութիւնը հրատարակում է մի ոչ-այնքան մանրամասն քարտէզ։ Այս փորձից յետոյ պ. Գրիգոր Վարդանեանն էր, որ հրատարակեց Թիֆլիսում Հին Հայաստանի մեծ քարտէզը, որ աւելի դասարանական պիտոյք էր։ Ներկայ պատերազմը սաստ դարձաւ, որ Հայաստանի մի երկու քարտէզներ էլ հրատարակւեն, բայց դրանք ժամանակաւոր նշանակութիւն ունեն։

Աւելի խոշոր, աչքի ընկնող հայրենագիտական մի ձեռնարկ է պ. Ա. Աբեղեանի հրատարակած քարտէզը, որի վերնագիրը դրել ենք ներկայ յօդւածի ճակատին։

Այս քարտէզը գերազանցում է մինչև այժմ եղածներից նախ և առաջ արտաքինի կողմից։ Դա բաւական մեծածաւալ մի քարտէզ է, գունաւոր վիմագրութեամբ կատարւած։ Նկատւում է շատ ճաշակաւոր դասաւորում և նուրբ գծնողական կարողութիւն, որ և աւել է մի շատ վայելուչ ամբողջութիւն։ Մի տեսակ անհաւատալի բան է թւում, թէ այդ գործը պատրաստւած է Թիֆլիսի պէս մի յետամնաց քաղաքում։ Հայերէն տառերի գանազան ձևերը շատ գեղեցիկ կերպով են յարմարեցւած տեղերին։

Գերազանցում է այս քարտէզը և բովանդակութեան կողմից։ Նա ամենալիակատարն է մինչև այժմ լոյս տեսածներից, ունի իր մէջ շատ մանրամասնութիւններ։ Կազմողի համար բնագիր եղել են օտարալեզու քարտէզներ։ Անունների հայերէն փոխադրութիւնը կատարւած է հմտութեամբ, առանց մեծ սխալների։

Ուշադրութեան արժանի է և մի այլ հանգամանք։ Նախկին քարտէզները յատուկ նշանակութիւն ունէին. ոմանք Հին Հայաստանն էին ներկայացնում, ոմանք—Նորը։ Պ. Աբեղեանը փորձել է միացնել երկուսը և յաջողութիւն է ունեցել։ Եւ եթէ կարելի է այս ուղղութեամբ մի բան աւել ցանկանալ, այդ այն է, որ այդ միացումը աւելի ընդարձակ չափերով տարւէր։

Այսպիսով, հայրենագիտութեան ասպարէզ մենք մի գեղեցիկ ձեռնարկ ունենք։ Եւ որքան նա շատ տարածւի, այնքան այդ հանգամանքն ապացոյց կը դառնայ, թէ մենք աւելի պարտաճանաչ ենք դառնում մեր հայրենիքի վերաբերմամբ։ Գինը—1 ռուբլի—շատ մատչելի է։ Մի բան միայն պակասում է այս հրատարակութեան։ Քարտէզը տպւած է մի մեծ թերթի վրայ, որ ունի շատ անյարմարութիւններ։ Լաւ կը լինէր, որ նէ չորս կտոր անել և կպցնել քաթանի վրայ։

Զմոռանամ յիշատակել, որ պ. Աբեղեանը դրել է քարտէզի վրայ և հայ ազգագրականութեան բաւական մանրամասն վիճակագրութիւնը։

Լ. Կ.

„ՀՈՐԻԶՈՆԻ" ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԻՑ

Երզրում, 5 յունիսի

Վերջին օրերս քաղաքում եղած գաղթականները հաց չեն ստանում։ Քաղաքների Միութիւնը իր վրայ էր վերցրած թէ Երզրումի շրջակայքում և թէ քաղաքումս եղած գաղթականներին կերակրելու հոգսը, բայց այժմ ըստ հրաժարւել է այդ բանից։ Անցեալները նոյն իսկ այս շրջանի զօրախաւոր լիազօրը գաղթականներին վերաբերեալ կարևոր թղթերը ոչնչացրել է ու վռնդել գաղթականներին, ընդունելով որ Քաղաքների Միութիւնը գաղթականների համար յատուկ գումար ունի յատկացրած և այդ գումարից ռոճիկներ են տրւում այն անձանց, որոնք գաղթականութեան համար ոչ մի գործ կատարած չեն։

Գառեգին

—

Բաթում, 8 յունիսի

Մայիսի 26-ին Բաթում հասան Ներքաշւելու որբերը և գտնւում են Հայոց Բարեգործ. ընկեր. Բաթումի ճիւղի որբանոցում։ Ամիրեան Հայկանոյշ, Ամիրեան Սարգիս, Լուսպարեան Մինաս, Ֆնտուքեան Սարգիս, Աղայեան Մանուկ, Ճերմակեան Զարուհի, Սիւրմելեան Զաւէն, Ուղուրեան Յովհաննէս, Ուղուրեան Հանրի, Նուպարեան Կարապետ, Կակուլեան Արմենուհի, Ծառայեան Յովսէփ, Էլէվիզոնեան Վահան, Էլէվիզոնեան Յիֆի, Փարգև Քեանեան, Լէպլէպճեան Յակոբ, Լէպլէպճեան Աստղիկ, Ղազարեան Սիրանուշ, Ղազարեան Սահակ, Սարսամաթեան Իսկուհի, Այվազեան Հայկանուշ, Առաքելեան Սեդրակ, Նուպարեան Հրայր, Թաշճեան Վարդանուշ, Նուպարեան Յովսէփ, Քեանեան Աղաւնի, Երիմեան Արմենուհի, Կիւրեղեան Սրմա, Առաքելեան Թուշիկ, Նուպարեան Արուսեակ, Մալխասեան Բերուզ, Մալխասեան Զաբէթ, Ֆնտուքեան Աղաւնի, Թերզեան Սաթենիկ, Լուսինեան Դշխուհի, Կոթիկեան Գէորգ։ Ընդամենը 36 հոգի։

Հ. Բայեան

ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՑ

Կառս-Քիլիսէ, 27 մայիսի

Մայիսի 23-ին դուրս ենք գալիս Իգդիրից մի առանձնակ ձիաւոր-անգէն խմբով և երեկոյեան իջեւանում ենք 12 վերստ հեռու սահմանի մօտ գտնւող Օրգով գիւղում։ Գիշերը ոչ մի հանգիստ չենք գտնում. աւազակները ըսկսել են վխտալ և մենք պարտաւորւում ենք ամբողջ գիշերն արթուն մնալ ու հսկել հերթով թէ ձիերին և թէ ապրանքին։

Լուսաբացին ճանապարհ ենք ընկնում և դեռ սահմանի միւս կողմ՝ Թիւրքաց հին պոստը չհասած՝ ռուս զինւորները մեզ յայտնում են, թէ երեկ այս մօտիկ ձորում քիւրդերը վիրաւորել են մի հայ պատանու և կնոջ. մինչև զինւորների հասնելը քիւրդերը անյայտացել են. վիրաւորներին այսօր տարաւոտեան փոխադրել են Կովկաս։ Ամեն տեղ քիւրդ աւազակներ են վխտում և ամեն պարագային ճամբորդները վտանգի ենթակայ են։

Երեկոյեան ժամանում ենք Բայազէտի շրջանի Արծափ հայ գիւղը։ Գիւղում վերսկսել են նորմալ աշխատանքը, միայն ապահովութիւն չկայ դարձեալ, որովհետև գիւղացիները շրջակայքում աշխատանքի գնացած ժամանակ միշտ ենթակայ են լինում քրդական զինւած խմբերի յարձակման։

Արծափը մեզ վրայ այնքան վատ տպաւորութիւն է թողնում, որ մեզ թւում է թէ այլևս հայկական գիւղում չենք. ոչ մի հիւրասիրութիւն չկայ, հայ գիւղացիներին ամենաթեթև ծառայութիւն խնդրած պարագային, կոպէկներից են խօսում, չնայած որ նիւթապէս ապահովւած են։

Ճամբորդութեան երրորդ օրը գիշերում ենք ս. Յովհաննէսի գիւղում (Ուչ-Քիլիսէ, Դիադինի շրջան)։ Լուսաբացին այցելեցինք գիւղում գտնւող ս. Յովհաննէս վանքի աւերակները դիտելու։ Վանքի անօթները և գոյքերի մի մասը ժամանակին պահել են գիւղացիները, մնացածները կողոպտւած են քիւրդ համիդիէ հեծելազօրի կողմից Թիւրքերի նահանջի ժամանակ, իսկ շէնքի փայտերը քանդել ու վառել են . . . . . Վանքն առայժմ մնում է իր հոյակապ բարձրութեամբ չորս խարխուլ պատերի վրայ։ Գիւղում հաւաքւել են մօտ տաս տնւոր գիւղացիներ և սկսել են վար ու ցանքը. աշխատանքի անասունները բաւարար են, միայն երկրագործական գործիքների խիստ պակաս է զգացւում, որի մասին Գիւղատնտեսական ընկերութեան ուշադրութիւնն եմ հրաւիրում։

Ս. Յովհաննէսի գիւղը հեռու լինելով քրդական շրջաններից, տեղական ինքնապաշտպանութեան և զէնքերի շնորհիւ մի ժամանակ ապահովւած է եղել, իսկ վերջերս կառավարութեան կողմից գրաււած են այդ մի քանի կտոր զէնքերը։ Իգդիրի մի հայ պարոն, իր անձնական շահերից դրդւած, փախստական քրդերին բերել և վերաբնակեցրել է այդ շրջանում, ուր նրանք անհանգստացնում են հայ գիւղացիներին։

Երեկ երեկոյեան հասանք Ալաշկերտի Ղարաքիլիսէ։ Այստեղ ժողովուրդ չկայ, բացի զինւորականներից ու պաշտօնեաներից։ Իսկ շրջանում վար ու ցանքս սկսող հայ գիւղացիներին էլ կառավարութիւնը պատւիրել է, որ թողնեն իրենց աշխատանքները և հեռանան ուրիշ շրջան։

Մանազկերտի շրջանից վերադառնում են հայ գիւղացիները անապահովութեան պատճառով։ Այնտեղ Խնուսի, Մանազկերտի և Վարդոյի մէջտեղ գտնւող Զեռնակ ու Խամուր լեռներում հաւաքւել են ջղրանցի ու հարսնանցի մեծ թւով փախստական զինւած քիւրդեր, որոնք միշտ յարձակւում են զօրքերի, պաշարակիր սայլերի և գիւղացիների վրայ։ Նոյն քիւրդերը ապրիլի վերջերին Բուլանըխի Թեղուտ և Ղարագըլ գիւղերի մէջտեղ՝ Եփրատ գետի կամուրջի վրայ յարձակւել են պաշարակիր սայլերի ու ռուսական զինւորների վրայ, սայլերը կողոպտել և 70 զինւոր սպանել։ Իսկ այսօր տեղս փոխադրւած Մանազկերտի Դոկնուկ գիւղացի վիրաւոր Ասատ Օհանեանը պատմում է, որ սրանից ինն օր առաջ միեւնոյն ջղրանցի ու հարսնանցի քրդերը, թւով 100 մարդ, յարձակւել են Դոկնուկ գիւղի վրայ կողոպտելու նպատակով։ Դոկնուկցիք շրջանի հայ գիւղացիների օգնութեամբ դիմադրել են, բայց մինչև կռուի վերջանալը ու քիւրդերի հեռանալը, երկու կողմից էլ շատ սպանւած ու վիրաւոր են տւել. այսպէս՝ հայերը կորցրել են Մանազկերտի Դոկնուկ գիւղից մէկ սպանւած և մէկ վիրաւոր, Նորաշէն գիւղից՝ չորս սպանւած և երկու վիրաւոր, Ծոնջալու գիւղից՝ հինգ սպանւած, Համզաշեխ գիւղից՝ երկու սպանւած, Շէրվան-շեխ գիւղից՝ երկու վիրաւոր։ Ընդամենը՝ 12 սպանւած և 5 վիրաւոր։

Իսկ թէ մինչև երբ պիտի շարունակւեն այս անտեղի սպանութիւններն ու աւերումները, յայտնի չէ։ Մենք վաղը կրկին շարունակում ենք մեր ճանապարհը այն ուղղութեամբ, որտեղ անապահովութիւն է տիրում և ամեն րոպէ մահւան չարագուշակ պատկերն է կանգնած մեր դէմը։

Վաղարշակ Ցոլիկեան

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՔԵՌՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Թեհրան, 28 մայիսի

Քեռու մահն ընդհանուր մի ցնցում առաջ բերեց Պարսկաստանի մայրաքաղաքի հասարակութեան մէջ։ Համեստ մարդուն ծանօթ, գաղափարի ճանապարհին գործակից, խիզախ կռւողներում զինակից և մտերմական շրջաններում նրա սիրելի ընկերակցութիւնը վայելող հազարաւորները—գանազան դասակարգի և դիրքի տէր սրտի խորքից ցաւ զգացին անակընկալ այդ մահւան առթիւ։

Նոյնպիսի խոր վիշտ են արտայայտում նաև գաւառներից ստացւած հեռագիրները, այն շրջաններից, ուր անձամբ ծանօթ են եղել խմբապետ Քեռուն, և այն շրջաններից, ուր լսել են նրա գործունէութեան և կռիւների մասին։

Պարսկաստանում դժւար թէ որև է անկիւն գտնւելիս լինի, ուր հնչած չլինի Քեռու—սահմանագլխական կռիւների հրամանատար Քեռի-խանի—անունը կապւած հերոսական ընդհարումների հետ։ Ամբողջ հինգ տարի՝ Պարսկաստանի նոր և հին ռեժիմների արիւնահեղ բախման ընթացքում, Քեռին ղեկավարելիս է եղել ազատագրական կռիւները Թաւրիզից սկսած մինչև Վերամին, Արդաւիլից սկսած մինչև Քիրմանշահ, ուր Եփրեմի սպանութիւնից յետոյ արդէն, սահմանագլխական բանակի ընդհանուր հրամանատար էր։

Պարսկաստանն այդպէս է ճանաչում Քեռուն—նրա գործունէութեան միայն մի շրջանում։ Պարսկահայութիւնը սակայն, գիտէ նրա բովանդակ կեանքը, նրա ըմբոստ բնաւորութիւնը, Հայաստանում ունեցած հերոսական կռիւները, Սասունի ապստամբութեան մէջ ունեցած ջերմ մասնակցութիւնը, Զանգեզուրի շրջանում կազմակերպած ինքնապաշտպանութիւնը հօրդաների դէմ, որոց ժամանակներում Պարսկահայութեան գանազան հատւածների պաշտպանութեան կանխամտածւած ճիգերը նիւթող դաւերի դէմ։

Պարսկահայը գիտէ այդ բոլորը և ոչ միայն գիտէ, այլև ապրել է իր Քեռու վերջին հոյակապ գործերով, հպարտ է զգացել իրեն հայկական IV կամաւորական խմբով, անհուն ուրախութիւն է զգացել նրա հերոսական կռիւներով, յաջողութիւններով, գուցէ բոլոր վայրերից աւելի խորն է զգացել Հասան-Կալէի դժբախտ դէպքի վիշտը։ Հինգ-վեց տարի նրա հետ է ապրել, կապւել նրա հետ և նրան իրենն համարել։

Հարազատ իր խմբապետի մահը ցնցելով նրան, խոր վիշտ պատճառելով հանդերձ՝ անորոշ մի հպարտութիւն է զգում այն գիտակցութեամբ, որ Քեռին ընկել է պարտքի և փառքի դաշտում։

Եւ այդ զգացմունքն էր երևում երեկ, այն հոծ բազմութեան դէմքին, որ խռնւած էր հայոց դպրոցի սրահն ու բակը յարգանք-սգահանդէսին ներկայ լինելու համար. այդպէս արտայայտեցին նաև պարսկերէն, ֆրանսերէն և հայերէն խօսողները։

Սգահանդէսը կազմակերպել էին ընկերներն ու համակրողները միացեալ կերպով։ Հ. Յ. Դ. Շահաստանի կ. կոմիտէի, Կարմիր Խաչի, ընկերների և Համայնական Վարչութեան հայերէն ազգից բացի, վերջինս ֆրանսերէն և պարսկերէն յատուկ հրաւէրներ էր ուղարկել դեսպանական մարմին, կառավարական գործիչներին և պարսիկ բարձրաստիճան պաշտօնեաներին։ Դեսպանները ուղարկել էին իրենց ներկայացուցիչներին — ռուսական դեսպանատունը առանձին ռազմական մի զրոյցով,—կառավարութեան կողմից ներկայ էին պատերազմական և ֆինանսների մինիստրները, պարսիկ կոզակների բրիգադի կողմից հրամանատարը և այլն *)։ Դպրոցի բակում նւագող զինւորական երաժշտութիւնից բացի, սրահում լաւ բաւարար երաժշտախմբի հետ միասին կար և դպրոցի երգեցիկ խումբը։

Շրջաններից բազմաթիւ ցաւակցական հեռագրեր էին ստացւել և դեռ շարունակւում են հասնել Ռաշտից, Էնզելուց, Սպահանից, Թաւրիզից, Քիրմանշահից, մարմիններից, Կարմիր Խաչից և ընկերներից։

Հեռագրերի ընթերցումից և հոգեհանգստի կարգը կատարելուց յետոյ, շարունակաբար խօսեցին կ. Կոմիտէի, Հոգաբարձութեան, Համայնական Վարչութեան ներկայացուցիչներն ու ընձեռութեան ներկայացուցիչները պարսկերէն, ֆրանսերէն և հայերէն։

Կ. Կոմիտէի ազգի համաձայն ծաղկեպսակի փոխարէն նւէրներ եղան հայկական IV կամաւորական խմբի կամաւորների ընտանիքներին։ Նւիրատւութիւնը հասել է մօտ 300 ռուբլու, որ ցուցակի հետ ուղարկւելու է «Հորիզոն»-ին։

Կ. Կոմիտէն և Համայնական Վարչութիւնը առանձին մի-մի ներկայացուցիչներ են նշանակել թէ Սալմաստում յուղարկաւորութեան և թէ Թիֆլիսում թաղման ներկայ լինելու։

Է. Լ. Մ.

*) Նկատելի էր բախտիարների բացակայութիւնը, այն խաների, որոնք միշտ կողք-կողքի են կռւել Քեռու հետ և նրա զինակիցները հանդիսացել։

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

ԳԵՐ. ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻ ԾԱՆՈՒՑ

14 յունիսի

Արևմտեան ճակատ. — Երեկ, յունիսի 15-ին, թնդանօթային նախապատրաստումից յետոյ, գեներալ Լեչիցկու զօրքերը, չնայելով թշնամու յուսահատական դիմադրութեան, ուժեղ հարւածով տւին նրան Դնեստր և Պրուտ գետերի միջև շրջանում, վերցնելով խրամատների երեք գիծ։ Ծաւալ կռիւները տեղի ունեցած Չերտովից գետի (Դնեստրի ճիւղը) և Չերեմոշ գետի (Պրուտի ճիւղը) ճակատի վրայ, նմանապէս և Կուտի քաղաքի շրջանում։ Զէնքերի բոլոր տեսակների խիզախ միասնական գործողութիւններով այստեղ նորից ծանր կորուստներ պատճառեցինք։ Մինչև երեկ երեկոյեան ժամը 7-ը ցուցակագրւած են վերցրած գերիներ 221 սպայ և 10,285 զինւոր. խլւած են շատ գնդացիրներ։ Փորձւած գնդերից մէկը խլել է 4 ծանր թնդանօթներից բաղկացած մի ամբողջ մարտկոց իր լիակատար պարագաներով։ Այս աջողութիւնը մայիսի 22-ից մինչև ներկայ գործողութիւնների սկիզբը աւստրո-գերմանական բանակից վերցրած գերիների ընդհանուր թիւը հասցնում է 205,000 հոգու, հաշւած դրանց մէջ և սպաները։ Բուքովինայի և Գալիցիայի մնացած ճակատում շատ տեղերում եռուն թնդանօթաձգութիւն է տեղի ունենում։ Վոլինում Լինևկա գիւղի շրջանում (Ստոխոդ գետի վրայ) յամառ կռիւը շարունակւում է։

Դվինա գետի ճակատի վրայ թշնամու արտիլերիան կրակ էր ծաւալում Իկսկիւլի նախակամուրջի ամրութեան դէմ, Նակոբշտադի շրջանի ճակատի վրայ և Լիվենհոֆի շրջանում։ Յունիսի 15-ի լուսադէմին գերմանացիները, մեր խրամատները Սակովիչի, Սելցէ գիւղերի և Բոգուշեւի անտառի շրջանում (Կրեւոյից դէպի հիւսիս արևելք) ռմբակոծելուց յետոյ, յարձակման դիմեցին, բայց յետ մղւեցին մեր հրացանային կրակով։

Կովկասեան ճակատ.—Երզնկայի ուղղութեամբ թիւրքերը փորձեցին յարձակում գործել գիշերը, բայց յետ մղւեցին կրակով։ Բաղդադի ուղղութեամբ կէս օրից սկսած թիւրքերը յարձակման դիմեցին մեծ ույժերով մեր դիրքերի դէմ Քերինդի շրջանում, բայց այդ յարձակումը դադարեցաւ թնդանօթային կրակով։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՌԱԶՄԱՃԱԿԱՏ

ՓԱՐԻԶ, 15 յունիսի.— Երեկոյեան պաշտօնական հաղորդագրութիւն։ Շամպանիում, արտիլերիական ուժեղ պատրաստութիւնից յետոյ, գերմանացիներին աջողեց մտնել Տագիւրի ցցւած մասի ուղղութեամբ մեր մի քանի փոքր դիրքերի մէջ, սակայն շուտով յետ մղւեցին հակայարձակումներով։ Մասի ձախ ափին Աւոկուր և Շատանկուր ճակատամասերում ռմբակոծութիւն է տեղի ունենում խոշոր ռումբերով։ «304» բարձունքից արևելք խրամատներում նկատւած թշնամու յարձակման պատրաստութիւնները դադարեցրին թնդանօթային կրակով։ Մասի աջ ափին մենք մի քիչ առաջացանք ձեռնառումբերի կրակով «321» բարձունքից և Տիօմոնի դաշտային ամրութիւնից հիւսիս։

ՓԱՐԻԶ, 16 յունիսի.— Ցերեկւայ պաշտօնական հաղորդագրութիւն։ Շամպանիում Տագիւրի մօտ, Մենիլի բլուրից դէպի արևմուտք, աջող յանկարծական յարձակումը մեզ հնարաւորութիւն տւեց մտցել թշնամու նրա առաջին գծի խրամատները, մի քանի կէտերում թափանցել մինչև երկրորդ գիծը և այնտեղ պայթեցնել գերմանական թաքստոցները։ Մասի ձախ ափին թնդանօթաձգութիւն է առանց հետևակազօրի գործողութիւնների։ Աջ ափին, ամբողջ օրը շարունակւող ուժեղ ռմբակոծութիւնից յետոյ, գերմանացիները յարձակւեցան Տիօմոնից դէպի հիւսիս-արևմուտք դիրքերի վրայ, սակայն կասեցւեցին մեր գնդացիրների արգելիչ կրակով, որ թշնամուն թոյլ չտւեց մօտենալ այդ դիրքերին։ Գերմանացիների կորուստներն ահագին են։ Գիշերւայ ընթացքում ռմբակոծութիւն էր Շեննուալի շրջանում։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀՌՈՄ, 15 յունիսի. — Հաղորդագրութիւն գլխաւոր շտաբի։ Ադիջէի և Բրենտայի ճակատում թշնամին հաստատ իշխող դիրքերին և ուժեղօրէն ամրացած պաշտպանողական գիծերին։ Դիմադրութիւնն աւելի հանդուգն դարձաւ։ Երեկւայ ընթացքում մեր զօրքերը նշանակալիօրէն առաջացան։ Լագարինոի և Վալլիարսի ձորում չափազանց լարւած արտիլերիական կռիւ է։ Մենք ռմբակոծեցինք Տրապոլա, Տեյոտ լեռների, Սանտո լեռնանցքի դիրքերը և գրաւեցինք Մոլգացինիայի մօտի խրամատները։ Պոզինոյի և Աստիկոյի միջև մենք վերցրինք թշնամու դիրքերը Հայմոնդո լեռան, Ցուգիլեից հիւսիս, և Ազիագո լեռան վրայ։ Մենք գրաւեցինք Արսաձորի հարաւային լանջը և հասանք Ռաստա, Իստեբրոտո և Մուգելագ լեռնալանջերը, որոնք դեռ ուժգնօրէն պաշտպանւում են թշնամու յետնապահ զօրքերով։ Դէպի հիւսիս, Կոլոմբարա լեռան վրայի դիրքերը բռնելով, մեր զօրքերը սկսան մօտենալ Գալամարարա ձորին։ Ճակատի մնացած երկարութեան վրայ և Բրենտայում անփոփոխ է։ Վերին Բուտում թնդանօթային ուժեղ պատրաստութիւնից յետոյ մեր զօրքերը գրոհի դիմեցին և մի քանի խրամատային թաքստոցներ գրաւեցին Ֆրեյկոֆելի շրջականերում։ Իզոնզո գետի վրայ արտիլերիայի գործունէութիւն էր։ Մենք մի շարք արշաւանքներ կատարեցինք և 353 գերի վերցրինք՝ 7 սպայով և 2 գնդացիրով։

ԱՆԳԼԻԱ

ԼՈՆԴՈՆ, 15 յունիսի.— Կեդմենտի դատավարութիւնը, Կոմսերի յայտարարութիւնները քննելով՝ դատարանը մերժեց պաշտպանող կողմի տեսակէտները։ Քննութիւնը շարունակւում է։

ԼՈՆԴՈՆ, 15 յունիսի.— Կեդմենտի դատը։ Մեղադրեալը խօսում էր նկատելի յուզումով, երբեմն հազիւ լսելի ձայնով։ Նրա ասելով, իրլանդական ապստամբութիւնը Գերմանիայի թելադրութեան հետևանք չէ։ Իսկ թէ Գերմանիան ոչ մի ֆիննից չէ ծախսել դրա համար։ Պաշտպան Սիւլիւանն ընդգծում է, որ Կեդմենտ երբէք խորհուրդ չտւեց Իրլանդացիներին կռւել Գերմանիայի կողմի։ Իրլանդական Ջոկատը Գերմանիայում հիւրն էր, և ոչ թէ ծառան, Իր կամքով, դրանում դաւաճանութիւն չկայ։ Գործի քննութիւնը շարունակւում է և վաղը։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ, 15 յունիսի.—Գոր... հաղորդում են, որ Իզմիրի վիլայէթի փախստականները սովամահ լինելով Բրուսսայում առաջացրին անկարգութիւններ, որոնք զինւորական ոյժերով դադարեցւեցին։ Պատգամաւորական պալատի նախագահ Նազըֆիդ-բէյ մասնիկական պատգամաւորների ղեկցութեամբ Բրուսսա հասաւ քննութեան համար։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՍՏՈԿՀՈԼՄ, 14 յունիսի.—Բեռլինից հաղորդում են, որ սոցիալ-դեմոկրատների ընտրական կոմիտէի կիրակի կայացած տարեկան ժողովում յայտնի է փորձամանութիւնը։ Նախկին պրեզիդիումը պաշտոնանկ է եղած. պրեզիդիումի կազմի համար ընտրւած է պրուսական լանդտագի պատգամաւոր Հոֆման, որ յայտնի է գերմանական կառավարութեան դէմ գործած խիստ լեզւով. բացի սրանից, ընտրւած են Ռոզա Լիւքսեմբուրգ և պատգամաւոր Շտադհագէն։ Այսպիսով սոցիալ-դեմոկրատիայի մասնական թևը յաղթութիւն է տանում չափաւոր թևի դէմ։

ՍՏՈԿՀՈԼՄ, 15 յունիսի.—Բեռլինից հրատարակւեց Լիբկնեխտի գործի դատավճիռը, որով նա 2 և կէս տարւայ տաժանակիր բանտարկութեան է դատապարտւում և դուրս է հանւում բանակից՝ պետական դաւաճանութեան փորձ անելուն համար. յանցանքը ծանրանում է նրանով, որ նա դիմադրութիւն է ցոյց տւել։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ, 15 յունիսի.—Թագաւոր Կայսրը լուսաւորութեան մինիստրի 1916 թւի յունիսի 13-ին ամենահպատակօրէն տւած զեկուցման համաձայն Բարձրագոյնս հրամայել հաճեց. 1) մասնաւոր գիմնազիաների, պրոգիմնազիաների և ռէալական դպրոցների 1916 թւին ծնւած աշակերտների զինակոչը յետաձգել մինչև 1916 թւի յունիսի 15-ը, 2) 1897 թւին ծնւած և այս տարի յիշեալ դպրոցների դասընթացն աւարտածների զինակոչը յետաձգել՝ բարձրագոյն դպրոցները մտնելու համար մինչև 1916 հոկտեմբերի 1-ը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՉՈՒ ՉՕԳՏԻԵԼ

Օր-օրի վրայ աճող թանգութեան մէջ ամենացաւոտ հարցերից մէկն ոտնամանների խնդիրն է։ Մթերքի սպառումը, եղածների անպէտքութիւնը ու քառապատիկ թանգանալը ... հնչում բնակչութեան ու որբանոցների ընկերութիւններին։

Տարագիր եղած փախստականներից շատ բան մեզանից սովորեցին և ... Ինչու մենք էլ չօգտւենք նրանցից։ Այժմ չկայ հայկական գիւղ կամ քաղաք, ուր գաղթականներ չլինեն։ Ամեն ոք նկատած կը լինի այն ոտնամանները, որոնք սանդալի նմանութիւն ունին, գործում են տեղական նիւթերից և դիմանում են ... ներ։ Այդ նիւթերն են՝ կ... փի թելը, այծի մազը և ... թելը, որոնք իւրաքանչիւր վայրում որքան առատ կը ճարւեն։ Այդ նիւթերից ոտնամաններ են պատրաստւում գլխաւորապէս օդմցիք, մուկացիք, ... տաեցիք։ Իմ հաւաքած տեղեկութիւնների համաձայն՝ այդ նիւթերից պատրաստւած ոտնամանների գինը ... նում ոչ աւելի 1 ռ. 20 կ.—1 ռ. 50 կ. Կենտրոնական Կոմիտէն ընդունելով Նոր-Բայազէտի Բարեգործական ընկերութեան վարչութեան խնդրած հարցին, բաց թողեց 1,000 ... իր խնամքին յանձնւած որբերի համար ոտնամաններ պատրաստել յիշեալ նիւթերից։ Ինչու գիւղացիք չօգտւի յարմար առիթից և գաղթականներից չսովորի այսպիսի ոտնամաններ պատրաստելու ... միայն իր պէտքերի համար։

Հարկ եղած տեղեկութիւնները ... տանում ենք տալու մեզ դիմողներին ... Դիմել Նոր-Բայազէտ, ...

Վ. Աճրիկեան

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ՈՐԲԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ

VI

Վանեցոց Կոմիտէի ապաստարան

Այս անուն որբանոցը գտնւում է Օրթաճալայի ճանապարհին, որ տեղաւորւած է մի չափազանց անյարմար բակում։ Այդ նոյն բակում սապնի գործարան կայ, որի գարշահոտութիւնը քիչ տհաճութիւն չի պատճառում։ Բացի այդ, չկայ մի ծառ, մի սուներ, որի տակ կարողանային ծւարել խեղճ երեխաները, ընդհակառակը բակի մի մասը լիքն է քարերով, երկաթի և ապակու կտորներով, որոնք հնարաւորութիւն չեն տալիս որբերին ոտքը ոտքի առաջ դնելու։

Երբ ես որբանոցում էի, մէկի ոտքը ապակին կտրել էր։ Այդ անյարմարութիւնը երեխաներին հարկադրում է դուրս վազել փողոց, որ երբէք ցանկալի չէ։

Սակայն շէնութիւնը բաւական յարմար է. ունի ելեքտրական լուսաւորութիւն, ջուր և լոգարան, որտեղ և երեխաները ամեն շաբաթ լողանում են. իսկ ամեն երեկոյ քնելուց առաջ ոտքերը սառը ջրով լւանում են։

Որբանոցը բացւած է փետրւարի 1-ից։ Կառավարչուհին է տ. Ումիկեան, որը մի փորձւած և լուրջ անձնաւորութիւն է երևում։

Որբանոցը շատ լաւ է կահաւորւած. ունի երկաթի լաւ մահճակալներ և մեծ ու մաքուր վերմակներ, որպիսիներ ուրիշ որբանոցներ չունէին։

Մաքրութիւնը որբանոցում աչալուրջ հսկողութեան առարկայ է, մաքուր են և՛ շինութիւնը և՛ անկողինները և՛ սպիտակեղէնները և՛ ամեն ինչ։

Սնունդը բաւարար է. առաւօտները թէյ կաթով կամ պանիրով, ճաշը 2 անգամ մսեղէն, երկու անգամ զանազան ուտիսւայ և երկու անգամ պասւայ զանազան կերակուրներ. երեկոները թէյ պանիր ու հացով կամ կաթով։

Որբանոցում մի գեղեցիկ կարգ կայ. փոքր երեխաները յանձնւած են մեծ աղջիկների հսկողութեանը. փոքրերին մեծերը հագցնում են, հետևում են մաքրութեանը և կարում կարկատում են իրենց յանձնւած փոքրիկ «քոյր ու եղբայրների» պատռւած հագուստները։ Սրա բարոյական կողմը երկու է—աշխատասիրութիւն և մտերմութիւն, որը միանգամայն խրախուսելի է և օրինակելի։ Ցանկալի է, որ միւս որբանոցներն էլ գործադրեն այս գեղեցիկ և օգտակար գործը։

Որբանոցի դպրոցում, որ ունի չորս բաժանմունք, աւանդում են—հայոց լեզու, Թւաբան., կրօն, բնագիտութ., նկարչութ., ձեռագործ և երգ։

Դասատուներն են. տ. Ումիկեան, օր. օր. Արտեմիս Մարտիրոսեան—Երզրումի ամերիկեան դպրոցից, օր. Շամիրամ Աղամեան—Ցովնան. դպր. 5 ք դասարանից և պ. Սեննեքերիմ Շալճեան—Վանի Երւանեան վարժարանից։ Տեսայ մի քանի գրաւոր աշխատանքներ, որ գրւած էին քառակուսի գծերով տետրակների վրայ. միանգամայն անգործնական տետրակներ, որ վաղուց է դուրս են վտարւած մեր դպրոցներից։ Նկարչութիւնը չէ տարւում ներկայ պահանջներով։ Ձեռագործն էլ կարիք ունի աւելի լաւ հիմքերի վրայ դրւելու։

Որբանոցը ունի 60 որբ։

VII

Աստրախանի հայ համարակութեան որբանոցը

Գտնւում է Վերայի կամուրջից քիչ վերև, Կուր գետի աջ ափին և կառուցւած է Բաքուի տաճարի տխուր փլատակների վրայ։ Ահա մօտ երեք ամիս է, որ բացւած է որբանոցը, բայց գինետան նախկին յաճախորդները դեռ էլի այցելութեան են գալիս նախկին նպատակով և այս անհիւրընկալ նորութիւնից խրտնած՝ քոր-փոշկալ մնում յետ դառնում։ Այո, գինետան փլատակների վրայ որբանոց, որքան գեղեցիկ է։ Ու նա գեղեցիկ է ոչ միայն բովանդակութեամբ, այլև իր արտաքինով։

Շինութիւնը, որ գտնւում է մի բաւական ընդարձակ շրջափակի մէջ, վերանորոգւած է մեծ ծախքերով. դրսից և ներսից գեղեցիկ և մաքուր։

Լաւ է, որ նման հաստատութիւններում ծառայողները ուրախ բնաւորութեան տէրեր են լինում և ես այդ նկատեցի թէ այստեղ, թէ Յուրինեանի որբանոցում։ Որբերի վշտանի տան որբանոցում։ Որբերի վշտահար, կոտրւած սրտին էլ ինչ է հարկաւոր, եթէ ոչ ուրախութիւն, որ մայրենի և հօրու առողջութեան առաջին ազդակն է։

Զփիլիսոփայենք։

Կառավարչուհին—օր. Սրբուհի Մեհրաբեան վերոյիշեալ ուրախ և աշխոյժ տիպերից էր, ափսոս սակայն, որ հայերէն այնքան էլ յաջող չէր խօսում։ Որբանոցի մաքրութիւնը կասկածից վեր է. լուրջ հոգատարութիւն է նըկատւում դէպի որբերը։ Ամիսը մէկ անգամ բաղնիք են գնում, շաբաթը մէկ լողանում են որբանոցում, բակում գտնւող աղի ջրով, իսկ ամեն երեկոյ ոտքերը այդ նոյն ջրով լւանում և գնում քնելու։

Սնունդը առատ է. առաւօտները հաց ու պանրով թէյ, երկու անգամ կաթով թէյ, թէյերին միայն կաթ, ճաշին երկու անգամ միս, երկու անգամ պասւայ և երկու անգամ այլ ուտիսւայ կերակուր։ Երեկոները միշտ ընթրիք, շաբաթը երկու անգամ մսեղէն։

Առողջական դրութիւնը. երկուսը հիւանդացել են կարմրուկով, մօտ 10 հոգի էլ գլխի վէրքեր ունին։

Բժիշկ պ. Մեհրաբեան յաճախ է լինում հիւանդանոցում։

Դպրոցը նոր է, ուր աւանդւում են հ. լեզու, ռ. լեզու, Թւաբան, կրօն, ձեռարւեստ, ձեռագործ, մեծերին՝ կար ու ձև։ Այստեղ դժբաղդաբար մի սխալ է կատարւում. վարժուհին երեխաներին գրել է տալիս քարետախտակների վըրայ, որ ընդունելի չէ։ Վաղուց է արդէն, որ գրում են գրչով, այն էլ մի տողով հենց առաջին իսկ րոպէից. այս ձևը պիտի կիրառել նաև այստեղ։

Դպրոցի նորութեան պատճառով, որոշ եզրակացութեան գալ նրա արդիւնքի մասին—դժւար է։ Երկու դասատուն—կառավարչուհին և օր. Աւագեան քիչ են, հարկաւոր է թիւը աւելացնել և դպրոցը աւելի լաւ հիմքերի վրայ դնել։

Որբերը ուրախ և աշխոյժ էին։ Ճաշելուց յետոյ շնորհակալութիւն յայտնելով, երգեցին և ապա հմուտ կերպով պարեցին թէ կենտ պար և թէ խմբական։ Այնուհետև ցրւեցին խաղալու ծառերի տակ։

Կառավարչուհու օգնականն է օր. Շուշանիկ Թամամշեան։ Առհասարակ այստեղի ծառայողները սիրով են կըպած իրենց գործին, որ միանգամայն արժանի է խրախուսանքի։

Որբանոցն ունի 50 որբ—30 աղջիկ, 20 տղայ։

Միք. Աստւածատրեան

ԳԱՂԹԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Ղարաքիլիսէից հեռագրում են Կովկ. Հայոց Գիւղատնտեսական ընկերութեանը, որ հունձն սկսւած է և մանգաղների մեծ կարիք կայ։ Եղած արօրները չեն բաւում հողը հերկելու համար, շտապով հարկաւոր են 200 գութան։ Ընդհանրապէս գիւղատնտեսական գործիքների մեծ կարիք է զգացւում։

◆ Քաղաքների Միութեան Կովկ. բաժանմունքը յուլիս ամսւայ համար դրամ փոխադրեց հետևեալ գաղթական. հիւանդանոցներին. Բաթումի—70,000 ռ., Խնուսի—30,000 ռ., Երևանի—28,000 ռ., Էջմիածնի—16,000 ռ., Ալէքսանդրապոլի—15,000 ռ., Իգդիրի—7,000 ռ., Նոր-Բայազէտի—3,500 ռ., Ջալալօղլիի և Սանահնի—5,000 ռ. և Ախալքալաքի 1,000 ռ.։

◆ Գաղթականական գործի գլխաւոր լիազօր գեներալ Թամամշևը կարգադրել է, որ Տրապիզոնի փախստականներին տրւի օրական 20-ական կոպէկ։

◆ Փախստականների գործի գըլխաւոր լիազօր գեներալ Թամամշևը գաղթականների շրջանում սուր-վարակիչ հիւանդութիւնները չէզոքացնելու և նրանց սանիտարական դրութիւնը բարելաւելու համար Քաղաքների Միութեան Կովկ. լիազօրի տրամադրութեան տակ է դրել 500,000 ռ.։

◆ «Հրատապ Սփոփանք Մայր Հայաստանցիներին» ընդունում է կար ու ձևի, ասեղնագործութիւնների և ամեն տեսակ ձեռագործների պատւէրներ, որ կատարում է աշխատանոցը։ Պայմանների և պատւէրների մասին դիմել ամեն օր, առաւօտից մինչև երեկոյ ապատարան (Мих. пр. № № 197—199) հենց իրենց փախստականներին։

◆ Քաղաքների Միութեան Կովկ. բաժանմունքը Երզրումում բացւած իր նոր հիւանդանոցի համար ուղարկեց առաջին բժշկա-սանիտարական խումբը՝ 14 ֆելշեր և գթութեան քոյրեր։

ԼՐԱՏՈՒ

ԹԻՖԼԻՍ

Հաղորդում են, որ Թիֆլիս ժամանելուց յետոյ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Թալու է մօտ մի ամիս։

◆ Թիֆլիս հրատարակիչ-տնօրէն պ. Հ. Մելիքեան մեկնել է ամառանոց։ Դիմումները ուղղել՝ Кисловодскъ, Ребровая, дача Меликова.

◆ Կովկ. Փոխարքան թոյլ է տւել Թիֆլիսում բանալու պետական ծառայողների սպառողական ընկերութիւն «Չինովնիկների կօօպերատիւ» անունով։

◆ Գ. Տիգրան Նազարեանը յայտնում է, որ 1899 թւի «Էժանագին գրադարանը» (տես «Հորիզոն» № 130, «Ներքին ճիգ» յօդւածը) իր անունով էր բացել և ինքն էր ստացել կառավարութեան թոյլտւութիւնը։

◆ Պետրոգրադից հեռագրում են, որ Պետական Դումայի բիւջէտային յանձնաժողովը ընդունել է Թիֆլիսի պոլիտեխնիկումի կառուցման նախագիծը։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը դիմել է պարենաւորման գործի գլխաւոր լիազօրին և խնդրել կարգադրութիւն անել, որ հերթից դուրս Թիֆլիս բերեն ձմերուկ և ալ։

◆ Չէ ճշտւում այն լուրը, թէ պաշտօնից արձակւել է քաղաքային ծառայող Խարազեանը։

◆ Քաղաքների Միութեան Կովկասեան բաժանմունքի ծախսերի համար Մոսկւայից՝ գլխաւոր կոմիտէից ստացւել է մէկ միլիոն ռուբլի։

◆ Ադելխանովի գործարանի կօշկեղէնի և չուստեղէնի բաժանմունքի բանւորները գործարանի վարչութեանը ներկայացրել են մի քանի զուտ տնտեսական պահանջներ և

◆ Մեզ հաղորդում են, որ յունիսի 12-ին, ս. Սարգսի ծխական ժողովը լսելով հոգաբարձութեան զեկուցումը դպրոցական շէնքի վերաշինութեան վերաբերեալ, ուր իր նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը չէ խնայել պ. Աւետիս Զարգարեանը, յայտնեց իր խորին շնորհակալութիւնը նրան, և միաձայն անգամ ընտրեց նոյն հոգաբարձական կազմի համար։

◆ Դիղուբէում, մի գոմի մէջ, քաղաքային վերահսկիչների հետապնդումով գտնւած է 2 վագոն շաքար, 92 տոպրակ շաքարաւազ, 1 վագոն գարի և 6 վագոն ցորեն. ապրանքի տէր պատկանելը մինչև օրս անյայտ է մնացել։

◆ Կօօպերատիւ Բիւրօն Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան կօօպերացիայի ինստրուկտոր է հրաւիրել պ. Ն. Գ. Կանդելակին, որը տալիս է գրաւոր և բանաւոր խորհուրդներ, ցուցմունքներ կօօպերացիայի մասին ամեն օր, ժամը 11—1-ը, ընկերութեան շէնութեան մէջ (Թիֆլիս, Բարեատինսկայա, 5)։

◆ Այսօրւանից Կենտրոնական Բիւրօի շէնքում (Կոջորսկայա, 9), սկսւում է Թիֆլիսի նահանգի գիւղատնտեսական հրահանգիչների և ցուցակագրողների կուրսերի պարապմունքները։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը յունիսի 16-ին Կոջոր ուղարկեց 100 տոպրակ ալիւր։

◆ Յունիսի 14-ին և 15-ին Թիֆլիսում ստացւել են 65 վագոն ալիւր, 5 վագոն շաքար և 1 վագոն շաքարաւազ։

◆ Հայ Արւեստագէտների միութեան կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացաւ 50 ռ. հանգուցեալ Ալէքսանդր Մելիքեանի յիշատակին նրա ընտանիքից։

◆ Յունիսի 16-ին Թիֆլիսի բարակներն են մտել հիւանդներ՝ սկարլատինայով—2, բծաւոր տիֆով—3, դիֆտերիայով—1, մենինգիտով—1. առողջացել են՝ սկարլատինայից 2, բծաւոր տիֆից 10, կրկնւող տիֆից 1. մեռել են բծաւոր տիֆից 2, մենինգիտից 1. Մնում են հիւանդներ՝ սկարլատինայով 61, դիֆտերիտով 8, բծաւոր տիֆով 85, որովայնային տիֆով 27, կրկնւող տիֆով 115, դեզինտերիայով 3, խառն 1, մենինգիտով 2։

◆ Ստացանք՝ 1) „Армяне и Война“, № 2—3. ի միջի այլոց՝ յօդւածներ ունին՝ Գր. Չալխուշեան, Մարիէտտա Շահինեան, Ս. Գորոդեցկի և Յ. Շիշմարև. 2) Լևոն Սաւրացի—Աֆորիզմներ, էջ 27, գինը 30 կ., Նոր-Նախիջևան, 1916 թ.։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ԹԻԿՈՒՆՔԻ ԹԱԼԱՆՉԻՆԵՐ»

Մոսկւա, 7 յունիսի

Չէի հաւատում, երբ Կովկասում ասում էին, թէ ներքին նահանգներում, մանաւանդ Մոսկւայում, թանգութիւնը ծայր աստիճանի է հասել, փառք գաւառներին։

Գրեթէ ողջ Վոլգայի վրայ գտնւող քաղաքները անցայ. ոչ մի տեղ կենսամթերքների և այլ ապրանքների թանգութիւնը այնպէս զգալի չէ, ինչպէս Մոսկւայում։

Այստեղ—Մոսկւայում, ուղղակի չըտեսնւած թալան է, սպեկուլեացիա բառիս լայն իմաստով։

Ներս մտէք, որ խանութ ուզէք մի որևէ բան գնելու, համոզւած եմ, սուս ու փուս, ամօթխած հարսի պէս, երեսներդ շուռ կը տաք ու դուրս կը գաք։

— Նախկին արժէքները մտքներիցդ հանէք, թողէք %%-ները, խօսեցէք ներկայից, աւելի շուտ հենց այսօրւայ և ոչ անգամ վաղւայ արժէքների մասին,—առարկում է ծախողը անտարբեր ձևով։

Կան այնպիսի իրեր, որոնք արժեն չորս ռուբլի, այժմ 40—45 ռուբլի են գնահատում. կան նաև այնպիսի իրեր, որոնք «գին» չունին։ Ցինկը 80 կոպէկանոց ներկը 30 ռուբլի է դառել։ Խօսքս զգեստների ներկի մասին է։ Մի զոյգ կօշիկն արժէ 35—40 ռուբլի։ Զգեստը՝ 140 ռուբլի։ Շաքարաւազը Նիժնիում 40 կոպէկով են ծախում ֆունտը, եթէ գանես միսը՝ 60—70 կոպէկ, հացը՝ 12 կոպէկ, իւղը՝ 1 ռ. 50 կ.։

Պատահում են այսպիսի կուրիոզներ։ Պահանջում ես մի որևէ բան, տէրը կամ գործակատարը վերցնում է իրը, հաստ փոշին երեսից սրբում և 8—10 անգամ գինը բարձրացնելով՝ քեզ հըրամցնում։

Զարմացած հարց ես տալիս.

— Սա էլ հօ նոր ապրանք չէ, բարեկամ, որ այդպէս թանգ էք գնահատում։

— Միևնոյն չէ, երբ նորը ստանալու լինենք, ով գիտէ գուցէ աւելի աւելի թանգ նստի, քան այն արժէքը, ինչ որ ձեզ ենք առաջարկում։

Մարդիկ «գուցէ»-ներով, ենթադրութիւններով են խօսում։

Բագւից անցնելիս մի խանութում այսպիսի մի խօսակցութեան ականջալուր եղայ.

— Իմացիք, Տագանովը մինչև սեպտեմբեր իր խանութը փակել է։

— Ինչու։

— Մարդը գնաց Մոսկւա ապրանքներ գնելու, տեսաւ, որ անկարելի է ձեռնտու գներով ապրանքներ գտնել, իսկ ինքը Բագւում աւելի էժան է ծախում, քան գործարանատէրերը կամ մեծ քանակով վաճառողները և հաշւելով, որ օրէցօր ապրանքների արժէքները սոսկալի կերպով բարձրանում են, աւելի ձեռնտու գտաւ մինչև սեպտեմբեր խանութը փակ պահել։ Տագանովի օրինակին հետևեց նաև Իւանովը։

Մամուլը շատ ճիշտ որակեց—թիկունքի թալանչիներ։ Սրանց մէջ առաջին տեղը իրաւամբ պիտի տալ Մոսկւայի վաճառականներին։

Լրագիրներում հատ ու կենտ լուրեր են երևում, որ մի քանի «սպեկուլեանտների» արդէն բանտ են նստեցրել, առանց փոխարինելու դրամական տուգանքով։

Բայց դրանով կը բուժւի՞ վէրքը, որը ընդհանուր է։

Amiko

ՄԻ ՊՏՈՅՏ ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻ ԳԻՒՂԵՐՈՒՄ

I

Ն. Ղարանլուղ.—Գտնւում է Գեղամայ լճի հարաւ արևմտեան ափին 2 վերստ հեռաւորութեամբ լճից։ Ունի 270 տուն, զուտ հայաբնակ։ Այս գիւղի միջովն է անցնում Ն. Բայազէտ—Բասարգեչար պոստային ուղին. բաւական բանուկ ճանապարհի վրայ է գտնւում։ Առաջիկայ յունւարին միանալու է Բաշ-Նորաշէնի հետ պոստային խճուղիով և կազմելու է հանգոյց Նոր-Բայազէտի, Բասարգեչարի և Նորաշէնի միջև։

Խօսւում է նաև երկաթուղու անցնելու մասին։ Գանձակից այս գիւղի վրայով գիծը անցնելու է Նորաշէն և Ջուլֆա։

Ընդհանրապէս հողագործներ են։ Տղամարդու պակասութիւն է։ Պատերազմի ծանրութիւնը աւելի քան զգալի է։ Ցորենի ալիւրը ծախւում է 5 ռ., իսկ գարու ալիւրը փութը 2 ռ. 60 կոպէկից մինչև 3 ռուբլի։

1914 թւի սեպտեմբեր ամսից հաստատւած է պոստային հաղորդակցութիւն գլխաւորապէս Մնացական Շահումեանի ջանքերով։ Կայ ուսումնարան, շինւած դարձեալ Շահումեանի հողի վրայ, որը նւիրել է դըպրոցին (պետական)։ Սովորում են 30—40 աշակերտ։ Այս գիւղից ընդամենը սովորում են 10 աշակերտ, որը շատ քիչ է։ Գիւղացիները դպրոցասէր չեն։ Գիւղացիների մէջ ներկայումս ընդհանուր լքում է նկատւում։ Գիւղը կարող է տալ մինչև 100 աշակերտ առնւազն։ Սակայն պատերազմը խեղդել է ամեն առաջադիմութեան ձըգտում։ Կայ պոստային գրասենեակ, մանր վարկի բանկ։ Իշխանութեան խնդիր է ներկայացւած սպառողական ընկերութիւն բաց անելու, սակայն դեռ ոչ մի պատասխան չկայ, չնայած 4 ամսից աւելի է, ինչ խնդրագիր է ներկայացւել։

Անցեալ 1916 թ. սեպտեմբերից գիւղումս ապրում են 250 գաղթականներ, գլխաւորապէս Վանի շրջանից, կան նաև մասամբ Ալաշկերտի և Բիթլիսի շրջաններից։ Խեղճերը մայիսի 1-ից ցայսօր ոչ մի կոպէկ նպաստ չեն ստացել։ Գլխաւոր պատճառը նպաստների իր ժամանակին չստանալն է. կենտրոնական հայկական կազմակերպութիւնները աշխատելու են անպայման նըպաստի բաշխումը կանոնաւորել, թէ չէ այս գաւառամասը կը լինի սոսկալի նեղութեան և տանջանքների մի վայր։ Կենտրոններից հեռու, ամեն ինչից մոռացւած, ապրում են իրենց հայրենիք վերադառնալու տենչով և անըրջում են այդ գեղեցիկ օրւայ գալու մասին։ Շատերը ցանկանում են վերադառնալ Վանը կարկատելու, սակայն վհատեցնող նամակներ են ստացել երկրից և մտրում են նրանց մասին։ «Հաց չկայ, լծկան չկայ, վերադարձը ի զուր է մինչև պատերազմի վերջը», գրում են երկիր գնացածները։ Գաղթականներից երիտասարդները գնացել են վաթան, մնացել են միայն ծերերը և կանայք։

Կայ մի հիւանդանոց բժիշկ Մուրադեանի հսկողութեան յանձնւած 15 մահճակալով։ Բժշկի ասելով ձմեռը հիւանդների թիւը աւելի պակաս էր, քան գարնանը և այժմ։ Նրա կարծիքով ձմեռը գաղթականների սնունդը աւելի քիչ շատ կանոնաւոր է եղել, նպաստը բաշխւել է իր ժամանակին, եղել է համեմատաբար էժանութիւն։ Իսկ ներկայում հակառակն է. Նպաստը բաշխւում է անկանոն, սնունդը մեծի մասից պակաս է, հացի թանգութիւնը և այլ հանգամանքներ ազդել են հիւանդների վրայ։ Դեղատնում նկատելի է դեղօրայքի պակասութիւն. Քաղաքների Միութիւնը խոստացել է ամիսներ առաջ, սակայն այժմ չի ուղարկել։ Մնացել է հիւանդանոցում միմիայն բժիշկը, որ հիւանդներ ընդունել անկարող է։ Մի քանի օր առաջ գնացել, հեռացել են գթութեան երկու քոյրերը և ֆելշերը։

Հացի բերքն այս տարի լաւ է լինելու։ Ցանքսերի երրորդ մասն է եղել։ Անձրևային եղանակներ են, նոյնիսկ աւելի չափով. բնութեան պատահարներ եթէ չլինեն ապագայում, հացը լաւ բերք է խոստանում։ Ցորենի խալվարը 120 ռուբլի է, գարին՝ 60—70 ռ.։ Կօօպերատիւները այստեղ է, որ իրենց շինարար գործը տեսնելու են, սակայն ինչպէս ամեն բանում, այդ կողմից ևս չափազանց ուշ է։

Լ. Պետրոսեան

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔ.—Ամսիս 12-ին քաղաքիս ս. Խաչ եկեղեցում նախ կատարւեց ս. Էջմիածնի տօնը, այնուհետև Ջաւախքի 60 քահանաների մասնակցութեամբ կատարւեց Քեռիի յիշատակին հոգեհանգիստ։ Մեր սիրելի Քեռիի մասին խօսեց Հայր Երւանդ վարդապետը, պ. Ջալալ Տէր Գրիգորեան և Հ. ք. Տէր-Գրիգորեան։ Քեռիի յիշատակը յաւերժացնելու համար յօգուտ նրա անունով կազմւած ֆոնդին եկեղեցում հանգանակւեց 100 ռ., իսկ գիւղական քահանաները նւիրեցին 60 ռուբլի։ Ցզուում Քեռիի ֆոնդի նւիրատւութիւնը շարունակւում է թէ քաղաքում, թէ Ջաւախքի գիւղերում։

— Նոյն օրը երեկոյեան կայացաւ քահանայական համագումար, իրենց նիւթական նեղ դրութեան մասին արտայայտւելու և որոշումներ անելու և վիճակում նոր դպրոցների թիւը աւելացնելու առթիւ։

Ա. Է. Բլրցեան

ՍԱՆԱՀԻՆ.—Տեղիս որբանոցը, ուր տեղաւորւած է 170 որբ, արդէն ունի իր ամառային բացօթեայ դպրոցը, ուր սովորում են 140 երեխայ. ձմեռւայ անյաջող և անկանոն պարապմունքներից յետոյ երեխաները մի առանձին հրճւանքով են յաճախում դպրոց։

— Ամսիս 3-ին Թիֆլիսի նահանգապետը, Լոռու շրջանի գաւառապետը, երկու հայազգի պրիստաւներ և այլք այցելեցին որբանոցը։ Նրանց դիմաւորեցին որբերը, որոնցից ամենափոքրը (5 տարեկան) աղ ու հաց դուրս բերեց հիւրերի առաջ։ Նահանգապետը շրջելով որբանոցի բոլոր հիմնարկութիւնները, երեկոյեան ժամը 4-ին վերադարձաւ գոհ սրտով։

Գ. Գրիգորեան

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ.—Դասերը տեղիս բոլոր դպրոցներում դադարեցին մայիսի 31-ին։ Այս տարի Արզութեան օրիորդաց դպրոց (VI-րդ դաս.) աւարտեցին. Աւետիսեան Արաքսի, Գրիգորեան Մարիամ, Կարապետեան Ազատ, Միտինեան Շուշանիկ, Շահրեան Աբահատ, Վարդանեան Շուշանիկ։ Բոլորն էլ ալէքսանդրապոլցիներ են։

— Լսում ենք, որ տեղիս Կանանց Կոմիտէն մտադիր է բանալ որբանոց։

— Մայիսի 29-ին տեղի ունեցաւ Փոկրի դպրոցի ուսուցիչ Ա. Իսահակեանի մանկավարժական գործունէութեան 25-ամեայ յոբելեանը։ Յոբելեարին շնորհաւորեցին տեղիս համարեա բոլոր դպրոցների վարչութիւնները։ Հեռագիրներ էին ստացել դրսից։ Յոբելեարն իր նախկին աշակերտ երկու եղբայրներից ստացաւ 100 ռ. նւէր, եղան և ուրիշ ընծաներ։

— Շրջանից բազմաթիւ գաղթական կանայք գալիս են այստեղ և արտասւելով գանգատւում Էրզրումի և այլ կողմերում աշխատող իրենց ամուսինների դառն վիճակի մասին։ Շատերը մեռել են, շատերը հիւանդ են։ Այս մասին անհրաժեշտ է հոգացողութիւն։

— «Եղբ. Օգն.» տեղիս Կոմիտէի վերջին երկու հերթական նիստերը չեն կայացել... Անհասկանալի է այս անփութութիւնը և աններելի միանգամայն, երբ ընթացիկ գործերը կուտակւում են օր-աւուր։ Դեռ Կոմիտէի անդամներից կան «ննջողներ», թէ ինչու Միրզոյեանը որբանոցներ է բանում և «չի թողնում», որ Կոմիտէն բաց անի։

Զան

ՆՈՒԽԻ.—Յունիսի 5-ին հոգեհանգիստ կատարւեց Բիթլիսում տիֆին զոհ գնացած երիտասարդ բժ. Վահան Գէորգեանի համար։ Նրա եղբայր Դերասիմ Գէորգեանը, որը նախագահ է ծխական դպրոցի հոգաբարձութեան, ի յիշատակ եղբօր՝ նւիրեց 4% մի ռենտա 200 ռուբլի արժողութեամբ։ Սրա %-ներով մշտապէս մի որբ պիտի սովորի հայոց դպրոցում։

— Դպրոցական ակտի վերջում տեղի ունեցաւ շքեղ ձեռագործի վաճառք, որը տւաւ 66 ռուբ. արդիւնք։ Ձեռագործները գլխաւորապէս պատրաստել էին 6-րդ դասարանցիները և գրեթէ նւիրել դպրոցին։ Երեխաների և ուսուցչուհու խրախուսիչ օրինակը գնահատւեց հասարակութեան կողմից։

— Շաքարը կատարեալ պատուհաս է դառել մեր գլխին։ Հասարակութեան աչքերը թող փչելու համար, շաբաթը մի երկու անգամ սակագնով սահմանափակ քանակութեամբ ծախեցին։ Սակայն այդ գեղեցիկ ձևը չէր կարող ծաւալել ու շարունակւել։ Անկշտում «թիկունքի կեղեքիչները» առանց կարմրելու շաքարը ծախում են 45—50 կ. նոյն իսկ ումեղ պրոտեկցիայով։ Սակագնով ուղղակի «չկայ» են հրամեցնում, իսկ 50 կոպէկով փթերով ու գլուխներով են ընդառաջում։ Մինչև երբ ենթարկւենք անտէրութեան...

— Իշեր հաւաքող ժողովը պատերազմական կարիքներին տւեց 400 էշեր։

— Պտուղը թէև առատ, բայց թանգ է վաճառւում։

Արամ Տօնեան

ՂԱՄԱՐԼՈՒ.—Ամսոյս 8-ին տեղիս վարկային բանկը իր ստացած մի վագոն ցորենը բաժանեց իր ընկերներին և ուրիշ գնողների չտեսնւած արժան գներով՝ խալւարը (30 փ) 80 ռուբլիով, այնինչ ուրիշ վաճառականները նոյն ցորենից կամ աւելի վատը ծախում էին մինչև հիմա 100—125 ռ. խալւարը։ Ցանկալի էր, որ բանկի կառավարիչը նաւթ ևս բերել տար, որով շատ կը թեթևացնէր աղքատ ժողովրդի դրութիւնը։

— Դաւին-Բազարի վիճակի գիւղերի ցորենի հունձն արդէն ընկել է. տղամարդկանց դերը մեծ մասամբ կատարում են կանայք ու աղջիկները։

Միք Բաբախանեան.

ՄԵՂՐԻ.—Բոժոժի բերքը այս տարի շատ աջող եղաւ։ Մոսկւայի շուկայում չորամի թեթև գները բոժոժաքաղից առաջ առասպելական էին ասում, բայց այժմ, երբ բոժոժը դուրս է եկել և խեղճ գիւղացին ամեն տեսակ զրկանքների ենթակայ լինելով միակ յոյսը բոժոժի վրայ էր դրել, թէ պատրաստող վաճառականները այժմեանից ոչ մի գին չեն ուզում տալ։ Ասում են, որ Օրդուբաթի թուրք վաճառականները միութիւն կազմելով 25 ռուբլուց աւել չպէտք է առաջարկեն։ Սպառող. խանութը մի խելացի և շատ պատասխանատու դեր մէջ մտաւ. որոշեց, որ անդամները իրենց միջոց-

digitised by A.R.A.R.@

ներով բոժոժը յանձնեն խանութին թել քաշել տալու համար։ Ոչ թէ միայն խանութի անդամները, այլ նոյն իսկ ոչ-անդամները իրենց բոժոժը գնում են նրա վարչութեան տրամադրութեան տակ։ Այսպիսով յոյս կայ, որ ընդ միշտ կազատուեն կեղեքիչ վաճառականների լարած որոգայթներից։

— Այս տարի խաղողից գործել զուրկ պիտի մնանք անցեալ տարուայ պէս. «չոռ» (օիդիում) հիւանդութիւնը այժմւանից մեծ ծաւալ է առացել, ժամանակին ծծումբ չլինելու պատճառով։

— Ալիւր այժմ յաճախ են բերում և գինը իջել է 4 ռ. 50 կ., ժամանակին որ սպառ. խանութի գնած մի վագոն ալիւրը տեղ է հասել և երկրորդ վագոնն էլ ճանապարհին է։

Գ. Խաւյկեան

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

„Нов. Вр."-ի ժընեւի թղթակիցը հաւաստի աղբիւրներից հաղորդում է, որ Արաբիայի ապստամբութիւնը կազմակերպել է ինտելիգենտ արաբների հիմնած մի գաղտնի ընկերութիւն, որի նպատակն է ազատագրել Սիրիան։ Արաբները ինքնավարութիւն են ուզում և Ֆրանսիայի ու Անգլիայի օգնութիւնն են խնդրել։ Թիւրք-գերմանական իշխանութիւնները նախակներ էին բռնել, և շարժման պարագլուխներից 30 հոգի կախուած էին։ Շատ արաբներ ժամանակիս աշխատանքների էին դատապարտուած։ Գլխաւոր շարժումը սկսել էր Սիրիայում և այնտեղից անցել Միջագետք։

— Լոնդոնից նոյն թերթին հաղորդում են, որ դրութիւնն Արաբիայում թիւրքերի համար շատ աննպաստ է։ Միմիայն Բենի-Մէշիդն է, որ Ջեբէլի շրջանում թիւրքերի կողմն է, այն ինչ Սանայի իմամ Իդրիսը, Հիւսիսային Արաբիայի ցեղերը ապստամբել են թիւրքերի դէմ։ Մուսկատի սուլթանը և Կովէյտի շէյխը հանդիսանում են Անգլիայի դաշնակիցները, իսկ Բերբերայի շիաարաբները միացել են ապստամբների հետ։

— Լոնդոնից հեռագրում են, որ անգլիացիները Եգիպտոսում երեւան են հանել աւստրիացիների և գերմանացիների կազմակերպած դաւադրութիւն։ Մեծ թւով աւստրիական և գերմանական սպաներ գտնւում են եգիպտական սահմանի մօտ, ուր եռուն պատրաստութիւններ են տեսնւում դէպի Եգիպտոս արշաւելու համար։ Նոյն տեղն են ուղարկւում աւտոմոբիլներով ծանր թնդանօթներ և զէնքեր։

— „Indep. Roumaine"-ը գրում է. «Ռուսաց առաջխաղացումը ժամանակաւորապէս դադարեցրած է։ Այդ հասկանալի է, որովհետև միլիոնաւոր բանակը չի կարող անընդհատ առաջ շարժուել։ Բացի սրանից, հարաւային ճակատն են հասել բաւական խոշոր քանակութեամբ աւստրիական զօրքեր։

— „Journ. des Balc."-ը հաղորդում է, որ գերմանացիները ռուսական ճակատի լեհնային մասն են ուղարկել 30,000 զինւոր Գրոդնոյի շրջանից։ Գալիցիում տեղաւորուած աւստրիական զօրքերի $^2/_3$ մասն ուղարկուած է Գալիցիա և Բուքովինա։ Իտալական ճակատից ռուսական ճակատն են ուղարկուած նոյնպէս խոշոր քանակութեամբ զօրքեր։ Կարելի է կարծել, որ աւստրիացիներն ու գերմանացիները ռուսական ճակատի հարաւային մասն են ուղարկել մօտ 200,000 մարդ իրենց օժանդակ ույժից։ Աւստրիական կառավարական շրջաններում շփոթութիւն է տիրում։ Նրանք չէին կարծում, թէ ռուսները կարող են տիրել այնքան խնամքով ամրացրած դիրքերին։

— „New-York Herald"-ը գրում է. Ցարձակման նախապատրաստման ժամանակ ռուսներն այնքան ուժեղ կերպով էին ռմբակոծում, որ թշնամու դիրքերի ամեն խարդի վրայ հրանօթներ էին ընկնում։ Աւստրիական խրամատները բոլորովին աւերուած էին, իսկ երկաթալար ցանցերը՝ սրբուած։

— Սոֆիայից հաղորդում են, որ Ֆերդինանդ թագաւորը շարունակում է եռանդով պրոպագանդ մղել բուլղար ժողովուրդը կաթոլիկացնելու համար։ Բուլղար բարձր հոգևորականութեան կողմից նա ոչ մի դիմադրութեան չի հանդիպում։ Շատ կաթոլիկ քահանաներ, որ թոյլտուութիւն են ստացել կաթոլիկութիւն քարոզելու եկեղեցիներում, արդէն հասել են Սոֆիա։ Բուլղարական մայրաքաղաքն է հասել նաև Ստրասբուրգի համալսարանի եկեղեցական պատմութեան պրոֆեսոր Բաստգեն, յատկապէս քննելու համար բուլղարական սինոդի ներկայացուցիչների հետ բուլղարական և հռոմէական-կաթոլիկ եկեղեցիների միացման խնդիրը։

— «Daily Tel.»-ի թղթակիցը նկարագրում է Լւովում տիրող պանիկան։ Գալիցիայից և Բուքովինայից փախչող բնակչութիւնը պանիկան տարածում է նոյնիսկ Վիեննայում և Բուդապեշտում։ Ցուցիչ լուրերի տարածման առաջքն առնելու համար, Վիեննայում դադարեցրած է մասնաւոր հեռագրական և հեռախօսային հաղորդակցութիւնը սահմանամերձ վայրերի հետ, իսկ երկաթուղային հաղորդակցութիւնը կրճատուած է։ Ամեն միջոց ձեռք է առնւում, որ փախստականներն այլևս Վիեննա և Բուդապեշտ չգնան։ Միայն մի շաբաթւայ ընթացքում Լւով են թափուել 100,000 փախստականներ։ Աւստրիական կառավարութիւնը յայտարարում է, որ Լւովին ոչ մի վտանգ չի սպառնում։

— «Ունիվերսուլը» հաղորդում է, որ ռումինական սահմանի մօտ Ալիոն սարի վրայ և Վերչիրովում աւստրիացիները նորից թնդանօթներ են դրել, որոնք երկու ամիս առաջ ուղարկուած էին իտալական ճակատը։

— Աւստրիայում միջոցներ են ձեռք առնում ստիպելու համար, որ բնակչութիւնը կառավարութեանը յանձնի անպայման այն բոլոր անօթները, որոնք շինուած են պղնձից, լատունից, նիկկելից և ցինկից։

— «Berl. Tag.»-ի ասելով, սպանիական դեսպանը յայտարարել է Բուդապեշտի լրագրողներից մէկին, որ Սպանիան անպայման ուզում է չէզոքութիւն պահպանել և յոյս ունի, որ իրեն կը յաջողի պատերազմից յետոյ շաղկապ հանդիսանալ թշնամի ազգերի միջև։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 16 յունիսի

Սոյն նամակով ես կամենում եմ պատմել հասարակութեան՝ Բերլինի համալսարանի բժշկապետ Գ. Գ. Մենթաքեանցի մի պերճ, զայրացուցիչ վարմունքի մասին, որ տեղի ունեցաւ յունիսի 13 ին։

Յունիսի 12 ի գիշերը իմ 3 տարեկան հիւանդ երեխայի դրութիւնը վատացաւ (ջերմութեան աստիճանը 39,8° էր)։

Որովհետև Կոջորում մինչև այժմ չէր սահմանուած բժիշկների պաշտօնական ընդունելութիւն, ես միւս օրը առաւօտեան ժամը 5-ից խելագարի նման վազվզում էի Կոջորի փողոցներով ձանձրացնելով անցորդներին հարցերով՝ ցոյց տալ մի որևէ բժշկի հասցէ։

Վերջապէս մի խանութպան, Գ. Բայանդուրով, ցոյց տւեց վերև յիշուած բժշկի հասցէն։

Առաւօտեան ժամը 7-ին ես դիմեցի բժշկին, բայց նա կտրականապէս մերժեց գալ հիւանդի տեսութեան, պատճառաբանելով, որ այժմ ուղևորւում է քաղաք և որ իր մօտ չի ստետոսկոպը, և խոստացաւ վերադարձին ժամը 4 ին անպայման այցելել հիւանդին։

Ցեռազայ իմ փոքրիկը գտնելու որևէ ուրիշ բժիշկ՝ անյաջող անցաւ և ես ուժասպառ, ճնշուած սրտով ուղևորուեցի դէպի բժշկի ամառանոցը։ Կէս ճանապարհին պատահելով նրան՝ նորից դիմեցի նրա օգնութեան, բայց յարգելի բժիշկը մնաց անյողդողդ իր վճռի մէջ, կտրականապէս մերժելով այցելել հիւանդին, և դրանից յետոյ ամբողջ ժամ ու կէս զրոյց էր անում խանութի առաջ, սպասելով աւտոմոբիլին քաղաքից։ Վերջապէս ժամի 10 ին մեկնեցաւ աւտոմոբիլը և բժիշկը հանգիստ սրտով ուղևորուեց քաղաք։

Յարգելի ընթերցողը երևի հետաքրքիր է իմանալու, թէ արդեօք բժիշկը կատարե՞ց իր խոստումը։ Նա այլևս չվերադարձաւ, թողնելով երեխայիս ճակատագրի քմահաճոյքին։

Վ. Նազարեթեան

—

Մեծ Ղարաքիլիսա, 29 մայիսի

Թոյլ տուէք խնդրում եմ ձեր պատուական թերթի միջոցով յայտնել սրտագին յարգանքներս և ջերմագին շնորհակալութիւններս այն բոլոր խմբագրութիւններին, խմբագիրներին, հիմնարկութիւններին, ընկերութիւններին, դպրոցական վարչութիւններին, տեսուչներին, ուսուցիչ ուսուցչուհիներին, աշակերտ-աշակերտուհիներին, հասարակութիւններին, արժանապատիւ հայրերին և մասնաւոր անհատներին, որոնք գնահատելով իմ 40 ամեայ ուսուցչութիւնը և 50-ամեայ հասարակական համեստ գործունէութիւնը, բարեհաճեցին պատւել ինձ իրենց ներկայացուցիչներով, հեռագիրներով, նամակներով և նուէրներով։

Խորէն աւագ քահ. Խանզադեան

ՊՈՍՏԱՐԿՂ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ, Ուսանողին.—Կը տպւի փոքր ինչ ուշ։
ԱՇՏԱՐԱԿ, Ազդարարին.—Կը տպւի։
ՆՈՎՆ. ԹԱՂՄԱՐԵՄ, Բէգխանեանին.—Նեղութիւն մի կրէք. մենք ունենք Barby-ի յօդուածները։
ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ, Մ. Ն.—Բոլորը ստացուած է։
ԲԱԼԱԽԱՆԻ, Ց. Գիւլի.—Կարող էք տալ հակիրճ լուրեր։
? Գրիգեան.—Չենք կարող։ Չափազանց երկար է։

Խմբագիր՝ Մ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐԴ!

ԴՈՒ ՓԱՌՔ ԵՍ ՈՐՈՆՈՒՄ, ԲԱՅՑ ՉԵՍ ՀԱՍՆՈՒՄ ՆՐԱՆ.

Մէկը՝ առանց կոպէկի մեծ գործ է սկսում և առաջ գնում. միւսը նախանձում է նրան, իր ծննդեան օրն ու ժամը անիծում, ճակատագրից գանգատւում։ Այն ինչ՝ բաղդը, ճակատագիրը գիր չունին այդտեղ։

Շատերը կան, որ դեռ չեն ըմբռնում իրենց անյաջողութիւնների իսկական պատճառները, չգիտեն, որ նրանք թաղնուած են քայքայուած օրգանիզմի և ջղային հիւանդութիւնների մէջ։ Ջղային հիւանդութիւնը գլխաւորապէս առաջ է գալիս գլխի ուղեղի և ողնաշարի անկանոնութիւնից և հիւթի ու ֆոսֆորի շատ կորցնելուց։

Ջղային հիւանդութիւնները զանազան տեսակի են. օր. գլխացաւ, ցըն-

Դրանց բուժելու երկու ճանապարհ կայ. 1) Անպայման հանգստութիւն, մտաւոր և ֆիզիքական աշխատանքներից առ ժամանակ խուսափել,—մի բան, որ դժւար է ներկայ ջղային դարում, երբ ամեն վայրկեան ցնցող դէպքերն են յաջորդում միմեանց։

Մնում է երկրորդ միջոցը՝ սննդաբար հիւթեր ընդունել։ Իսկ այժմ ամենալաւ հիւթը ՖՈՍՖՈՐՆ է։

Փարիզի յայտնի բժիշկ Գլէզին երկար աշխատանքից և փորձերից յետոյ աջողւել է պատրաստել միակ դեղը, որը պարունակում է իր մէջ մեծ քանակութեամբ ֆոսֆոր. այդ դեղը կոչւում է Սախմուլոյ, որը վերականգնում է կորցրած երիտասարդութիւնը, առողջութիւնը և ընդհանուր ջղայնութիւնը և թուլութիւնը. արտասահմանի և Ռուսաստանի յայտնի պրոֆեսորները, բժիշկները և հիւանդները տուել են իրենց գովասանքը և շնորհակալութիւնը և այժմ զանազան սանատորիաներում և հիւանդանոցներում բժշկում են հիւանդներին Փարիզի յայտնի բժիշկ Գլէզի հանճարեղ դեղով՝ Սախմուլոյով… Ահա ինչ են գրում Սախմուլոյի բժշկութեան մասին բժիշկները.

Յարգելի բժիշկ! Ուրախութեամբ յայտնում եմ, որ Սախմուլոյ պրեպարատը տալիս է զարմանալի արդիւնք։ Սախմուլոյ պրեպարատը հանճարեղ գիւտ է. նա ընդունելու համար շատ գեղեցիկ կերպով բաժանուած է և ամբողջ սրտով աջողութիւն եմ ցանկանում նրան։

Իմ հիւանդների սեռական ջղայնութեան ամենածանր դէպքերը ես բժշկում եմ Սախմուլոյով։ Հիւանդութեան թեթև դէպքերում Սախմուլոյի ազդեցութիւնը նկատւում է 2—3 շաբաթից յետոյ, իսկ ջղային հիւանդութիւնների դժւար դէպքերում 3—4 շաբաթից յետոյ։

Աչքի առաջ ունենալով պրեպարատի կատարելագործութիւնը մի քանի դէպքերում, ես այն յանձնարարել եմ հիւանդին նոյն իսկ ոչ նրա ներկայութեամբ, ցոյց տալով նրան դեղատոմսից օգտուելու հնար ձևը։

Սեռական անկարողութեամբ բռնուած հիւանդները Սախմուլոյով աջողութեամբ կարող են օգտուել առանց բժշկի դեղատոմսի, որ առանձնապէս ձեռնտու է, աչքի առաջ ունենալով այն կեղծ ամօթխածութիւնը, որ զգում են հիւանդները։

Սեղմում եմ Ձեր ձեռքը՝ պրոֆ. Մ. Լեգուար։

Իսկական Սախմուլոյը պատրաստւում է Ֆրանսիայում (Փարիզում), ամեն մի արկղն ունի գործարանի դրոշմը՝ Institut „D-r Calvet Paris". մի տուփը բաւական է, որ դուք զգաք ձեր ձեռուայի գործողութիւնը և դուք կը ստանաք ձեր ուզած եռանդը և առողջութիւնը։

Զգուշացէք. շուկայում երևան են եկել զանազան Սախմուլոյ իբրև դր. Գլէզի և ուրիշ արժան գնով, բայց դրանք կեղծիքներ են և կարող են շատ անգամ վնասակար լինել ամբողջ օրգանիզմի համար. իսկական ֆրանսիական սախմուլոյը վաճառւում է միմիայն մեզ մօտ։

Պատւէրները, փողը և նամակները ուղարկել՝

Институтъ доктора Кальве. Тифлисъ. Эриванск. площ. Пушкинская, 3, верхній этажъ, отд. 9/2 (խնդրեմ հասցէն գրել լրիւ, ինչպէս որ ռուսերէն գրուած է)։ Մէկ տուփն արժէ 7 ռ. 50 կ., ճանապարհածախսով և վերադիր վճարով, 50 կոպ. աւելի արժէ։ Ով ուղարկի 7 ռ. 50 կ. փողը առաջուց լրիւն, ճանապարհածախս չի վճարում, իսկ 4 տուփն արժէ 28 ռ.։

Վերադիր վճարով ուղարկւում է միայն 2 ռ. 50 կ. կանխավճար ստանալուց յետոյ։ 884 0—2

Գասպար Թորոսեան Զուկուզցի, եկած Ամերիկայից, փնտրում եմ հօրեղբօրս, Յովհաննէս Թորոսեանին, որը 35 տարի ի վեր ապրում է Ռուսաստան և ներկայումս ուր լինելը ինձ յայտնի չէ։ Նրանք, ովքեր որ նրա մասին տեղեկութիւն ունեն, մեռած թէ ողջ, թող բարի լինեն հաղորդել հետևեալ հասցէին. մանրամասն տեղեկութիւն տւող անձինք կը ստանան 25 ռ.։ Հասցէն «Հորիզոն»։ 821 3—2

Մի փորձած ուսուցիչ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

աշակերտներ ծխ. դպրոցի բոլոր բաժանմունքների համար՝ ամեն առարկայից և գիմնազիայի բոլոր դասարանների համար՝ հայոց լեզւից։ Պայմանների մասին դիմել «Հորիզոնի» խմբ. Էփրիկեանին, ամեն օր, ժ. 10—12։
833 2—1

Ցանկանում եմ պաշտօն ունենալ

ՀԱՇԻԱՊԱՀԻ կամ ԳՐԱՍԵՆԵԿԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ

և այլն։ Դիմել Բեհբուտեան փ. № 44, պ. Սահակ Մելիք-Յակոբեան…
832

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Բաշկալանցի Համբարձում Պետ… եանը փնտրում է իր անցեալ … Բաշկալայի թիւրքի ատրած գեր… րից, որոնց մի մասն ազատուած են … գիրան և Նեհրից, խնդրում է … կանայ իր կին Նուարդ և որդի Գեղ… ու աղջիկներ՝ Տիրուհի և Հայկ… տղայ՝ Վանիկ և եղբոր Զօզոսի որդ… Գուրգէն. Գրիգոր և իրենց մայրը … Մնացած Մահտեսի-Կարապետեանի … զաւակներից։ Խնդրում եմ, ովքեր տեղեկութիւն ունեն, թող տեղեկ… նեն այս հասցէով.

Гор. Бахмутъ. Екатери. губ., А… янцу.
3—2 82…

ՀՐԱՒԷՐ

Թիֆլիսի Կաթուղիկէ Ս. Աստուածածին (Սուրբ Գէորգ) եկեղեցու բոլոր իրաւ… սու ծխականները երրորդ անգամ հրաւիրւում են եկեղեցի առաջիկայ կիր… (յունիսի 19 ին), առաւօտ. ճիշտ ժ. 11-ին, յունիսի 12-ին ծխական ժողո… դրուած օրակարգի խնդիրները վերջացնելու իբրև նոյն ժողովի շարունակութ…

Համաձայն ծխական կանոնադրութեան 14-րդ յօդուածի, ժողովը համա… ւում է կանոնաւոր, որքան թւով ծխականներ ևս ներկայ լինին։

Առանձին հրաւիրաթերթեր չեն ուղարկւի։

Կաթուղիկէ Ս. Աստուածածին (Ս. Գէորգ) եկեղ. աւագ-երէց՝
Ստեփաննոս ա. ք. Սամսոն…

829 1—1 ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՏՐԻՊՊԵՐ

Ով ցանկանում է մի անգամ ընդ միշտ ազատել այս ծանր հիւանդութիւնից, ԶԳԵՏՔ Է ՄՈՌԱՆԱՑ, որ կայ միջոց,—և այդ գերմանական միջոցն է,— „ԳՈՆՈՋԱՆ" կապսիւլները, որով դուք կարող էք ապաքինւել մի քանի օրւայ ընթացքում ամենահին տրիպպերից անգամ։

Այդ միջոցը փորձել են Թիֆլիսի, Ռուսաստանի և արտասահմանի բոլոր բժիշկներն ու պրոֆեսորները, և ճանաչուած է որպէս առաջին եղածների մէջ։

ՄԵՐ ԽՐԱՏԽԻՔԸ

Եթէ Ձեզ համար դժւար չէ, խնդրում ենք հարցրէք ինչ բժշկի որ ուզում էք «ԳՈՆՈՋԱՆ» կապսիւլների մասին, և նրանք ձեզ անպայման կը յանձնարարեն այդ կապսիւլները։ Այս միջոցը կիրառելի է թէ տղամարդկանց և թէ կանանց համար։ Ապաքինւելու համար ատս փող մի ծախսէք, որովհետև ամբողջ կուրսը ընդունելուց յետոյ վերջնականապէս դուք կը բժշկւէք։ Զգուշացէք, թէ այս ռեկլամ է, այլ փաստ։ Խնդրում ենք չփոթել այլ պատենտաւոր միջոցների հետ, որոնց բժիշկները երբէք չեն յանձնարարում հիւանդներին։

Ամբողջ կուրսն արժէ 22 ռ. կարելի է և կէս կուրսով—11 ռ.։

Օտարաքաղաքացիներին ուղարկւում է 3 ռ. կանխավճար ստանալուց յետոյ։ Նամակներով և պատւէրներով դիմել բացառապէս՝ Р. Я. ШМИДТЪ, ТИФЛИСЪ, ТХИНВАЛЬСКАЯ, № 12, Ռ. Շմիդտ, Թիֆլիս, Թխինւալսկի փ. 12, Մեծելեյ փողոցով, Գոլովինսկի պրոսպեկտ. անձամբ ամեն օր ժամը 2-ից մինչև 6-ը երեկ.։ Վաճառք ամբողջ օր։ Դեղավաճառներին և դեղագործներին զեղչ։

1011 10—4

Յ. ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ
«Արշին մալչու» դերում

Т-во ГРАММОФОНЪ

ВЛАДѢЛЬЦЫ

АБГАРОВЪ и АГАДЖАНОВЪ

Эриванская площадь

ՄՈՏ ՕՐԵՐՍ ԿԸ ՍՏԱՑՈՒԵՆ

ԻՍԿԱԿԱՆ

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ-ԱԼԱՆԻ

ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐ

(Երաժշտութիւն և խօսքեր Ս. ՄԱՂԱԼԵԱՆԻ)

Երգում է ամենից յաջող Ասկեարի դերը կատարող (Արշին-մալչի)

Յ. ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆԸ

Փորձնական պլաստինկաները ստացուած են, ցանկացողները կարող են լսել անվճար

1006
0—3

Հրատարակութիւն «Լոյս» Ընկ.

Дозв. воен. ценз.

Типографія „МАМУЛЪ", Лорисъ-Меликовская ул. № 22.

digitised by A.R.A.R.@